

Juha Kärkkäinen

**TUTKIMUS KAINUUN PELASTUSLAITOKSEN OPERATIIVISES-
TA SUORITUSKYVYSTÄ**

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Tekniikan ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Teknologiaosaamisen johtamisen koulutusohjelma
Kesäkuu 2017**

KÄYTTÖ RAJOITETTU

Suojaustaso IV

Julkl (621/1999) 24 §:n kohta 8

Julkl (621/ 1999) 25 §:n kohta 1

Työstä on poistettu luvut 5–8

ABSTRACT

Yksikkö Kokkola	Aika Kesäkuu 2017	Tekijä/tekijät Juha Kärkkäinen
Koulutusohjelma Teknologiaosaamisen johtamisen koulutusohjelma		
Työn nimi TUTKIMUS KAINUUN PELASTUSLAITOKSEN OPERATIIVISESTA SUORITUSKYVYSTÄ		
Työn ohjaaja KTT Marko Forsell		Sivumäärä 73 + 4
Työelämäohjaaja pelastuspäällikkö Hannu Mylly		
<p>Tutkimuksessa tarkasteltiin Kainuun pelastuslaitoksen operatiivista suorituskyyä. Tällä tarkoitetaan pelastuslaitoksen seuraavia osa-alueita: pelastushenkilöstön ja kaluston määrää ja laatua, pelastustoimenpiteiden organisointia, hälytysten vastaanottamista ja henkilöstön hälyttämistä, väestön varoittamista ja evakuointia sekä paloasemaa että muita kiinteistötiloja. Tutkimuksen pohjana käytettiin sisäministeriön julkaisemaa Suomen kansallinen riskiarvio 2015 julkaisua. Julkaisussa on tunnistettu kuusi laajasti yhteiskuntaan vaikuttavaa tapahtumaskenaariota ja 15 vakavaa alueellista tapahtumaskenaariota.</p> <p>Työn tavoitteena oli saada selville, millainen on pelastuslaitoksen operatiivisen suorituskyyyn nykytila. Toisekseen oli tärkeää tunnistaa toimintaympäristöstä johtuvat häiriötekijät ja riippuvuussuhteet, jotka olennaisesti vaikuttavat suorituskyyyn. Tutkimusta varten laadittiin kyselylomake, johon vastasivat 64 Kainuun pelastuslaitoksen päätoimista ja toimenpidepalkkaista henkilökunnan jäsentä. Vastausaineistoa täydennettiin lisäksi henkilöhaastatteluilla, joihin valittiin satunnaisotannalla neljäsosa vastaajista. Näin pyrittiin luomaan kokonaiskuva siitä, miten vastaajat näkevät pelastuslaitoksen operatiivisen suorituskyyyn tämän hetkisen tilanteen. Jotta sitä on mahdollista ymmärtää, on suorituskyyyn vaikuttavien syyseuraussuhteiden, keskinäisriippuvuuksien sekä syntymekanismien tunnistaminen olennaista. Näitä selvitettiin laatimalla haavoittuvuusanalyysikaaviot käyttämällä apuna kehämälää, jonka tutkimuksen vastaajat laativat ryhmätyönä paloasemittain.</p> <p>Tutkimustulosten avulla oli mahdollista saada selville, millainen on Kainuun pelastuslaitoksen operatiivisen suorituskyyyn nykytila siellä työskentelevien henkilökunnan jäsenten näkökulmasta. Haavoittuvuusanalyysien avulla puolestaan kyettiin tunnistamaan erinäisiä syyseuraussuhteita ja keskinäisriippuvuussuhteita. Tutkimustuloksia voidaan näin ollen käyttää kehittämään operatiivista suorituskyyä Kainuun pelastuslaitoksella. Saatujen tulosten avulla laadittiin niin toimenpide- kuin kehittämis-ehdotuksiakin, jotka sisältyvät työhön.</p>		

Asiasanat

pelastuslaitos, pelastusviranomainen, suorituskyy, turvallisuus

ABSTRACT

CENTRIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	Date June 2017	Author Juha Kärkkäinen
Degree programme Master`s Degree Programme in Technology Competence Management		
Name of thesis Research on the operational performance of the Kainuu Rescue Department		
Instructor Doctor of Business Sciences Marko Forsell		Pages 73 + 4
Supervisor CEO of emergency services department Hannu Mylly		
<p>The objective of this study was to examine the operational efficiency of the rescue department in the Finnish region Kainuu. By the operational efficiency is meant the quantity and quality of the rescue authorities and the equipment they use, organizing of the rescue services, emergency response and alerting the rescue authorities, warning and evacuation of population, the fire department and other real estates. This study was based on a publication published by the Ministry of the Interior called National Risk Assessment 2015. In this publication 21 scenarios were stated, six of them comprise wide-ranging events affecting society and 15 consisting of serious regional events.</p> <p>Firstly, the main purpose of this study was to find out how the current state of the operational efficiency of the rescue department today is. Secondly, it was important to identify the distractions and the correlations which are caused by the operational environment and which influence the efficiency. The data were collected from 64 workers and workers have a personal agreement with the Kainuu Rescue Department. The respondents were asked to fill in a questionnaire and one quarter of the respondents were randomly chosen for an interview. It was essential to understand the current state of the operational efficiency and also to identify the causal connections, the interdependences and the mechanisms of formation which impact the efficiency. To examine these factors a figure for vulnerability analysis was created by using a concentric zone model which was made as a group assignment by the respondents in the fire departments.</p> <p>As a result it was possible to find out how the rescue authorities in Kainuu see the current state of the operational efficiency of the rescue department. Furthermore, with the help of the vulnerability analysis it was possible to recognize different causal connections and interdependences. Therefore the research results can be used to develop the operational efficiency in the Kainuu rescue department. The findings also helped to produce some proposals for measures as well for improvements which are included into the study.</p>		

<p>Key words Rescue department, a rescue authority, efficiency, safety</p>

KESKEISET MÄÄRITELMÄT

Evakuointi

Ihmisten ja omaisuuden siirtäminen turvaan vaara-alueelta tai vaarallisesta kohteesta. Evakuointi suunnitellaan sekä normaalioloja että poikkeusoloja silmällä pitäen, ja se toteutetaan toimivaltaisen viranomaisen päätöksellä ja johdolla tilanteen mukaan joko suppeana tai laajana (TEPA- sanastokeskus).

Häiriötilanne

Uhka tai tapahtuma, joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää (TEPA- sanastokeskus).

Kriisinsietokyky

Kyky ylläpitää toimintakykyä muuttuvissa olosuhteissa sekä valmius kohdata häiriöitä ja kriisejä sekä kyky palautua niistä (valtioneuvoston puolustusselonteko 2017, 31).

Pelastuslaitoksen operatiivinen suorituskyky

Suorituskyky muodostuu pelastushenkilöstön määrästä ja laadusta, pelastuskaluston määrästä ja laadusta, pelastustoimenpiteiden organisointikyvystä, pelastustoimintaan tarvittavasta infrastruktuurista, viranomaisyhteistyöstä sekä yhteiskunnan tarjoamista tukeutumismahdollisuuksista. (mukailten sotilaallinen suorituskyky määritelmää.)

Pelastustoimi

Järjestelmä, jonka tarkoituksena on tärkeiden toimintojen turvaaminen, onnettomuuksien vähentäminen ja niiden seurausten rajoittaminen sekä ihmisten turvallisuuden parantaminen ja ihmisten pelastaminen onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua (TEPA- sanastokeskus).

Pelastustoiminnan johtaja

Yhden tai useamman pelastusmuodostelman tilanteenaikainen johtaja (Pelastustoiminnan käsitteitä 3/2016, 4).

Pelastustoiminnan strateginen johtaminen

Johtaminen, jonka keskeisenä piirteenä ovat organisaation pelastustoimintaan liittyvää roolia ja toimintavalmiutta sekä päällekkäisten pelastusoperaatioiden priorisointia koskeva suunnittelu ja päätöksenteko (TEPA- sanastokeskus).

Poikkeusolot

Valmiuslaissa tarkoitettu yhteiskunnan tila, jossa on niin paljon tai niin vakavia häiriöitä tai uhkia, että on tarpeen mahdollistaa viranomaisten tavanomaisesta poikkeava toimivaltuuksien käyttö (TEPA-sanastokeskus).

Puolustustila

Yhteiskunnan tila, joka voidaan saattaa voimaan valtiollisen itsenäisyyden turvaamiseksi ja oikeusjärjestyksen ylläpitämiseksi tilanteessa, jossa Suomeen kohdistuu sota tai sotaan rinnastettavia yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen vakavasti vaikuttavia sisäisiä, väkivaltaisia levottomuuksia (TEPA- sanastokeskus).

Pelastustoiminnan johtokeskus (PEL-JOKE)

Pel-JoKe on pelastustoiminnan johtokeskus ja sen perustaa pelastusviranomainen. Häiriötilanteiden aikaista toiminnan johtamista varten perustettu toiminnallinen kokonaisuus, joka käsittää henkilöstön, tilan, välineet ja toiminta-asiakirjat.

Alueen pelastustoimen tulee kyetä perustamaan tilanteen aikainen johtokeskus. Suurissa onnettomuus-tilanteissa johtokeskuksia voi olla tarpeen perustaa usealle johtamistasolle. Johtokeskuksen on tarvittaessa kyettävä koordinoimaan pelastustoimen ja yhteistoimintatahojen voimavarojen tehokasta käyttöä (Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje 2012, 10).

Pelastuslaitoksen tulee järjestää pelastustoiminnan johtamistilat ja muut edellytykset siten, että johtaminen on mahdollista myös poikkeusoloissa (Pelastuslaki 379/2011,77 §).

Pelastustoiminnan muodostelmat

Pelastustoiminnan muodostelmia ovat yksikkö, pelastusryhmä, pelastusjoukkue, pelastuskomppania ja pelastusyhtymä. Pelastustoiminnan muodostelmalla on aina johtaja, joka on ensisijaisesti ennalta määrätty, pelastustoiminnan johtajan määräämä tai onnettomuuspaikalle ensimmäisenä saapuneen muo-

dostelman jäsenten yhteisesti sopima henkilö (Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje 2012, 2–3).

Päivystävä palomestari

Alueen pelastustoimen palveluksessa oleva päällystöviranhaltija, joka on valmiudessa pelastustoimen pelastusjoukkueen- ja komppanian hälytystehtävien johtamista varten. Päivystävän palomestarin tehtäviin kuuluu hälytysvalmiuden valvonta, muut tilannetietoisuuden ylläpitämiseen liittyvät tehtävät, tarvittaessa pelastusryhmän hälytystehtävien johtamistoimintojen tukeminen ja tarvittaessa pelastusryhmän johtaminen, jos pelastusryhmänjohtajana ei ole pelastusviranomainen. Päivystävä palomestari toimii tilanteen yleisjohtajana, kun toimintaan osallistuu muita viranomaisia ja toimijoita. Päivystävä palomestari vastaa ylemmälle johtamistasolle ilmoittamisesta (Pelastustoiminnan käsitteitä 3/2016, 4).

Päivystävä päällikkö (Pelastustoimen alueen)

Alueen pelastustoimen palveluksessa oleva päällystöviranhaltija, joka on valmiudessa pelastustoimen pelastuskomppanian tai -yhtymän hälytystehtävien johtamista varten. Päivystävä päällikkö tukee tarvittaessa pelastuskomppanian tai -joukkueen johtamistoimintaa sekä toimii tarvittaessa tilanteen yleisjohtajana (Pelastustoiminnan käsitteitä 3/2016, 4).

Suojaväistö

Kiireellinen evakuointi, joka tapahtuu pelastusviranomaisen määräyksestä tulipalon tai muun onnettomuuden tai niiden välittömän uhkan vuoksi. Suojaväistössä ihmiset tai omaisuus siirretään turvaan lyhytaikaisesti suhteellisen lähelle (TEPA- sanastokeskus).

Suuronnettomuus

Onnettomuus, jota on kuolleiden tai loukkaantuneiden taikka ympäristöön, omaisuuteen tai varallisuuteen kohdistuneiden vahinkojen määrän taikka onnettomuuden laadun perusteella pidettävä erityisen vakavana (TEPA- sanastokeskus).

Väestönsuojelu

Aseellisen hyökkäyksen johdosta tapahtuva toiminta, jonka tarkoituksena on siviiliväestön suojeleminen hyökkäyksen vaaroilta ja auttaminen selviytymään hyökkäyksen välittömiltä vaikutuksilta sekä välttämättömien edellytysten luominen eloonjäämiselle (TEPA- sanastokeskus).

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
KESKEISET MÄÄRITELMÄT
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	1
2 YHTEISKUNNAN TURVALLISUUS.....	4
2.1 Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2010.....	4
2.1.1 Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017 (valmisteluajakaulu)	7
2.2 Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 2015.....	8
2.2.1 Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta 2016.....	9
2.2.2 Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko 2016.....	10
2.2.3 Valtioneuvoston puolustusselonteko 2017.....	11
3 PELASTUSTOIMI SUOMESSA	12
3.1 Kainuun pelastuslaitos.....	13
3.1.1 Kainuun pelastuslaitoksen organisaatio ja avainluvut.....	13
3.1.2 Kainuun pelastuslaitoksen resurssit ja pelastustehtävät toimipisteittäin.....	15
3.1.3 Kainuun pelastuslaitoksen toiminta-alueen väestön ikärakenne ja väestöennuste	16
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN JA ANALYSOINTIMENETELMÄ	18
4.1 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys	18
4.2 Tutkimuksen rajaus.....	19
4.3 Kyselylomaketutkimuksen toteuttaminen	20
4.3.1 Kyselylomakekysymysten ymmärtämisen varmistaminen	21
4.4 Yksilöhaastattelut ja ryhmäkeskustelujen toteuttaminen.....	22
4.5 Tutkimustulosten sisällönanalyysi.....	23
4.6 Tutkimustulosten luotettavuus	24
4.7 Tutkimustulosten raportointi.....	27
4.8 Tutkimustulosten julkisuus	27
5 LOMAKETUTKIMUKSEN TULOKSET	28
5.1 Tutkimuskysymykset Suomen pelastustoimen strategia 2025.....	28
5.2 Tutkimuskysymykset Suomen kansallinen riskiarvio 2015	28
5.3 Tutkimuskysymykset pelastustoimen suunnitelmista	28
5.4 Tutkimuskysymykset pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmän suorituskyvystä.....	28
5.5 Tutkimuskysymykset toimipisteiden henkilöresurssien saatavuudesta.....	28
5.6 Tutkimuskysymykset toimintavalmiudesta ja suorituskyvystä kokonaisuutena.....	28
6 HAAVOITTUVUUSANALYYSIN TULOKSET	29
6.1 Haavoittuvuusanalyysin kehämalli.....	29
6.2 Haavoittuvuusanalyysien havainnot.....	29
6.2.1 Pelastushenkilöstön määrä ja laatu	29
6.2.2 Pelastuskaluston määrä ja laatu	29
6.2.3 Pelastustoiminnan organisointi.....	29
6.2.4 Informaatiotekniikka	29
6.2.5 Paloasema ja muut kiinteistötilat	29

7 KESKEISET KEHITYSEHDOTUKSET	30
7.1 PESTE- toimintaympäristöanalyysi	30
7.2 SWOT- nelikenttäanalyysi	30
7.3 Kehittämistoimenpiteiden tiekartta (roadmap)	30

8 JOHTOPÄÄTÖKSET	31
-------------------------------	-----------

LÄHTEET

LIITTEET

KUVIOT

KUVIO 1. Pelastustoimen alueet 1.1.2014 alkaen.....	12
KUVIO 2. Pelastuslaitoksen organisaatio ja tulosityksikköjako	14
KUVIO 3. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys	18
KUVIO 4. Pelastustoimen suorituskykyvaatimuksien kokonaisuus	19
KUVIO 5. Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 621/1999, 25 § luokitusmerkintä	27
KUVIO 6. Vastaajien lukumäärä virkaryhmittäin	28
KUVIO 7. Analyysiin perustuva kokonaiskuva	29
KUVIO 8. Valmius vastata pelastustoimea koskeviin riskeihin omalla toiminta-alueella.....	29
KUVIO 9. Siviilivalmiuden vahva yhteen sovittaja ja luotettu yhteistyökumppani.....	30
KUVIO 10. Palvelut on järjestetty laadukkaasti, kustannustehokkaasti ja yhdenmukaisesti	30
KUVIO 11. Jokainen jäsen on tietoinen ja kantaa vastuunsa omasta ja ympäröivästä turvallisuudesta	31
KUVIO 12. Pelastuslaitos kehittää aktiivisesti toimintatapojaan	31
KUVIO 13. Kainuun pelastuslaitoksen henkilökunta voi hyvin	32
KUVIO 14. Laajasti yhteiskuntaan vaikuttavan tapahtuman todennäköisyysprofiili Kainuussa	33
KUVIO 15. Vakavan alueellisen tapahtuman todennäköisyysprofiili Kainuussa	34
KUVIO 16. Pelastuslain mukaiset suunnitelmat (vastaajat tietävät, että suunnitelma on laadittu)	35
KUVIO 17. Pelastuslain mukaiset suunnitelmat (vastaajat ovat tutustuneet suunnitelmaan)	35
KUVIO 18. Pelastusryhmän kokoisen pelastusmuodostelman johtamistoimenpiteet	37
KUVIO 19. Pelastusjoukkueen kokoisen pelastusmuodostelman johtamistoimenpiteet	37
KUVIO 20. Pelastuskomppanian kokoisen pelastusmuodostelman johtamistoimenpiteet	37
KUVIO 21. Pelastusyhtymän kokoisen pelastusmuodostelman johtamistoimenpiteet	37
KUVIO 22. Kajaanin toimipisteen pelastushenkilökunnan saatavuus (päälystön näkemys)	39
KUVIO 23. Kajaanin toimipisteen pelastushenkilökunnan saatavuus (miehistön näkemys)	39
KUVIO 24. Hyrynsalmen toimipisteen pelastushenkilökunnan saatavuus	40
KUVIO 25. Kuhmon toimipisteen pelastushenkilökunnan saatavuus	40
KUVIO 26. Paltamon toimipisteen pelastushenkilökunnan saatavuus	41
KUVIO 27. Puolanka toimipisteen pelastushenkilökunnan saatavuus	41
KUVIO 28. Sotkamon toimipisteen pelastushenkilökunnan saatavuus	41
KUVIO 29. Ristijärven toimipisteen pelastushenkilökunnan saatavuus	41
KUVIO 30. Suomussalmen toimipisteen pelastushenkilökunnan saatavuus	41
KUVIO 31. Vaalan toimipisteen pelastushenkilökunnan saatavuus	41
KUVIO 32. Vuolijoen toimipisteen pelastushenkilökunnan saatavuus	42
KUVIO 33. Pelastuslaitoksen suorituskyky laajasti yhteiskuntaan vaikuttavissa tapahtumissa	43
KUVIO 34. Pelastuslaitoksen suorituskyky vakavissa alueellisissa tapahtumissa	43

KUVIO 35. Operatiivisen suorituskyvyn ydinosa-alueet	45
KUVIO 36. Haavoittuvuusanalyysin kehämalli	46
KUVIO 37. SWOT- nelikenttäanalyysi	66

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Kainuun pelastuslaitoksen operatiiviset henkilöresurssit toimipisteittäin	15
TAULUKKO 2. Pelastustoimen tehtävät toimipisteittäin ja kuukausittain 2016	16
TAULUKKO 3. Kainuun maakunnan väestön ikärakenne kunnittain ja keski-ikä	16
TAULUKKO 4. Kainuun maakunnan väestön ikärakenne kunnittain ja sukupuolen mukaan	17
TAULUKKO 5. Kainuun maakunnan väestön lukumäärä ja muutos kunnittain 2003–2040	17
TAULUKKO 6. Havaintojen tuottaminen ja selittäminen	20

1 JOHDANTO

Turvallisuusympäristömme on nopeassa ja jatkuvassa muutoksessa. Maailmalla on meneillään useita aseellisia konflikteja, joista voidaan mainita mm. Lähi-idässä sijaitseva Syyrian sisällissota ja Itä-Ukrainassa sijaitsevan Krimin niemimaan kriisi. Sisällissotien, erilaisten kriisien ja ilmaston muutoksen seurauksena miljoonat ihmiset ovat menettäneen mahdollisuuden elää omalla synnyinseudullaan. Maailmassa on arvioitu olevan kymmeniä miljoonia pakolaisia, jotka hakevat turvapaikkaa ja monen maan vastaanotokapasiteetti alkaa olla äärirajoillaan. Turvapaikanhakijan kohdemaan valintaan vaikuttavat keskeisesti mm. maantieteellinen sijainti, turvapaikkapolitiikka ja maasta aikaisemmin turvapaikan saaneiden sukulaisten lukumäärä.

Lähi-idästä, Afrikasta ja Etelä-Aasiasta lähtöisin olevia pakolaisia ja siirtolaisia pyrkii Välimeren yli päivittäin kohti Eurooppaa. Valitettavasti pakolaisten hätää käytetään myös hyväksi ja Välimeren ylityksiin sisältyy merkittävässä määrin myös ihmissalakuljetustoimintaa. Rannikkovartioston, laivaston ja kansainvälisen yhteistyön avulla on pyritty valvomaan Välimerellä tapahtuvaa meriliikennettä ja vähentämään hengenvaaralliselle merimatkalle paremman elämän toivossa lähteneiden pakolaisten lukumäärää. Tässä ei kuitenkaan ole aivan onnistuttu ja Välimerellä joudutaan säännöllisesti pelastamaan viranomaisten toimesta hukkumisvaarassa olevia pakolaisia. Viranomaisten lisääntyneestä valvonnasta ja pelastustoimenpiteistä huolimatta on arvioitu, että välimerellä hukkui viime vuonna 4 500 Eurooppaan pyrkinyttä pakolaista. Hukkumiskuolemiin liittyen julkaistiin myös kuva turkkilaiselle rannalle ajautuneesta 3-vuotiaasta Aylan Kurdista, joka hukkui syyskuussa 2015. Hänen kuvasta muodostui myös pakolaiskriisin symboli ja kuvan julkaiseminen aiheutti erittäin laajan pakolaiskeskustelun ympäri maailmaa.

Miljoonien pakolaisten liikkumisesta on aiheutunut myös monia maailmanlaajuisia ilmiöitä kuten terrorismi ja siihen liittyvä värväystoiminta sekä kyberrikollisuus. Terrorismin osalta voimme muistaa esimerkiksi seuraavat kolme tapahtumaa, jotka tapahtuivat Suomen lähinaapureissa yhden viikon aikana keväällä 2017. Pietarin metron pommi-isku, jossa kuoli 14 henkilöä ja loukkaantui 50 henkilöä. Tukholman autoiskun, jossa kuorma-autolla ajettiin ihmisten päälle aivan Tukholman ydinkeskustassa Drottningatanilla. Iskussa kuoli viisi henkilöä ja kymmenen henkilöä loukkaantui. Norjassa taas poliisipommiryhmä räjäytti epäilyttävän esineen, joka löytyi yleisöhavainnon perusteella Oslon Gronlandin kaupunginosasta. Näiden edellä mainittujen tapahtumien seurauksena Ruotsin viranomaiset nostivat ruotsiin kohdistuvan terrorismin uhkatasoa tasolle kolme 5-portaisella asteikolla ja Norjan viranomaiset tasolle neljä 5-portaisella asteikolla. Suomi ei muuttanut edellä mainittujen tapahtumien vuoksi

omaa uhkatasoa, koska Suomen viranomaisten mukaan tapahtumien mahdollisuus sisältyy nykyiseen uhka-arviotasoon.

Viimeisimpänä terrorismiin liittyvänä tapauksena voidaan mainita myös Englannissa Manchesterin kaupungissa toteutettu pommi-isku. Pommi-iskussa kuoli 22 henkilöä ja 59 henkilöä loukkaantui. Isku oli erittäin poikkeuksellinen, koska se toteutettiin yleisötapahtumassa, jossa oli paikalla paljon perheitä ja lapsia. Pommi räjäytettiin konsertin päätyttyä päärautatiasemaan yhdistyvässä katetussa käytävässä, jossa oli paljon ihmisiä. Pommi-iskussa käytettiin itse tehtyä räjähdettä, joka sisälsi muttereita, nauvoja ja pultteja. Iskun toteuttaja pyrki todennäköisesti aiheuttamaan sirpalevaikutuksen avulla mahdollisimman paljon vahinkoa. Englannin viranomaiset nostivat välittömästi tapauksen jälkeen terrorismin uhkatason korkeimmalle tasolle.

Kyberturvallisuuden osalta voidaan todeta, että digitalisoitumisen myötä yhteiskunnastamme on tullut entistä haavoittuvampi. Kyberuhkat voivat aktivoituessaan häiritä tai jopa lamaannuttaa kokonaan yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja. Yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista voidaan mainita mm. Suomen sähkönjakelun kantaverkko. Sähköverkkoyhtiö Fingrid kertoi keväällä, että Suomen kantaverkoon kohdistuvia kyberhyökkäyksen yrityksiä havaitaan ja joudutaan torjumaan useita kertoja viikossa. Hyökkäysyritysten yleistyminen on erittäin huolestuttava ilmiö, koska katkeamaton sähkönjakelu muodostaa yhden toimivan yhteiskunnan perusedellytyksistä. Toisena kyberturvallisuutta ja uhkan aktivoitumista koskevana esimerkkinä voidaan mainita erilaiset haittaohjelmahyökkäykset. Viimeisin haittaohjelmahyökkäys tapahtui keväällä 2017 ja hyökkäyksen arvioitiin saastuttaneen noin 200 000 tietokonetta yli 100 maassa yhden ainoan viikonlopun aikana. Kyberrikollisuus on yksi digitalisoituneen yhteiskunnan ilmenemismuodoista ja kyberrikollisuuteen on tarkoituksenmukaista suhtautua asiaan kuuluvalla vakavuudella. Suomen poliisissa aiheen vakavuus on tiedostettu ja keskusrikospoliisin toimesta perustettiin kyberrikosten torjuntakeskuksen huhtikuussa 2015.

Nämä kaikki edellä mainitut esimerkit osoittavat selkeästi sen, että yhteiskunnan turvallisuusympäristömme on muuttunut merkittävästi. Turvallisuusympäristössämme tapahtuneet muutokset velvoittavat yhteiskunnan turvallisuudesta vastaavia viranomaisia tarkastelemaan omaa häiriönsietoa ja operatiivista suorituskyykyään mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja tulevaisuutta ennakoiden. Turvallisuusympäristömme tapahtunut muutos ja muutokseen sisältyvien ilmiöiden syyseuraussuhteet, keskinäisriippuvuudet ja muotoutumismekanismit muuttuvat kuitenkin entistä monimutkaisimmiksi, jolloin myös tulevaisuuden kehityssuunnan ennustamisen on entistä haasteellisempaa.

Tätä yhteiskunnan turvallisuusympäristössä tapahtunutta muutosta pysähdyimme pohtimaan pelastuspäällikkö Hannu Myllyn kanssa syksyllä 2016. Aloitimme pohdintamme toteamalla, että pelastusviranomainen on yksi suomalaisen yhteiskunnan turvallisuusviranomaista ja pelastusviranomaisten tehtävänä on vastata suomalaisten turvallisuudesta päivittäisistä onnettomuuksista katastrofeihin ja sodan vaaroihin asti (oman toimialan tehtävien osalta). Pohdinnan yhteydessä pysähdyimme tarkastelemaan pelastusviranomaisten vastuualuetta hieman laajemmalla näkökulmalla ja esitimme itsellemme mm. seuraavia kysymyksiä. Aiheuttavatko Euroopan turvallisuustilanteessa tapahtuneet muutokset heijaste-vaikutuksia myös Suomeen? Voivatko Euroopassa ja pohjoismaissa tapahtuneet ilmiöt aktivoitua myös Suomessa? Kuinka pelastuslaitos voi valmistautua yhteiskunnan turvallisuustilanteen muutokseen? Miten Kainuun pelastuslaitos kykenisi toimimaan, mikäli pohjoismaissa tapahtuneet ilmiöt aktivoituisivat Kainuun pelastuslaitoksen omalla toiminta-alueella? Millainen Kainuun pelastuslaitoksen operatiivinen suorituskyky todella on? Emme kyenneet tämän pohdinnan yhteydessä muodostamaan kaikkiin kysymyksiin meitä tyydyttäviä vastauksia ja suurin osa kysymyksistä jäi myös kokonaan ilman vastausta. Tämä oli se yhteinen tekijä, jonka perusteella päätimme toteuttaa tämän sisäisen tutkimuksen ja saada hieman lisätietoa Kainuun pelastuslaitoksen operatiivisesta suorituskyvystä.

Tutkimuksen tavoitteena oli havaita, tunnistaa ja ymmärtää mahdollisimman kokonaisvaltaisesti Kainuun pelastuslaitoksen operatiivinen suorituskyky ja suorituskykyyn keskeisesti vaikuttavat toimintaympäristöstä aiheutuvat riippuvuussuhteet. Suorituskykyä tarkasteltiin suhteessa Suomen kansallisessa riskiarviossa 2015 tunnistettujen laajasti yhteiskuntaan vaikuttavien ja vakavien alueellisten tapahtumaskenaarioiden pelastustoimintaan kohdistuvien vaatimuksien näkökulmasta.

Tutkimustuloksien osalta voidaan todeta, että havaintoja ja johtolankoja yhdistämällä kyettiin määrittämään henkilökunnan näkemys Kainuun pelastuslaitoksen operatiivisesta suorituskyvystä. Haavoittuvuusanalyysien avulla kyettiin tunnistamaan suorituskykyyn keskeisesti vaikuttavat toimintaympäristöstä aiheutuvat syysseuraus, keskinäisriippuvuussuhteet ja syntymekanismit. Tutkimushavaintojen ja johtolankojen perusteella muodostuneet tutkimustulokset mahdollistivat myös operatiivisen suorituskyvyn kehittämiseen perustuvien toimenpide ja kehittämis ehdotuksien laatimisen, jotka olen sisällyttänyt tähän työhön.

Uskon, että tämän tutkimuksen laadinta, tutkimustulokset ja toimenpide-ehdotuksien sisältö lisäsivät Kainuun pelastuslaitoksen henkilökunnan kokonaisnäkemystä pelastuslaitoksen suorituskykyyn kohdistuvista vaatimuksista kaikissa virkaryhmissä. Suorituskykyvaatimuskokonaisuuden ymmärtäminen on erittäin tärkeää ”rakennuselementti” myös tulevassa maakunta ja pelastustoimenuudistuksessa.

2 YHTEISKUNNAN TURVALLISUUS

Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tärkeimmät tehtävät ovat Suomen itsenäisyyden, alueellisen koskemattomuuden ja perusarvojen turvaaminen, väestön turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä yhteiskunnan toimivuuden ylläpitäminen. Suomen ulkopolitiikkaa johtaa tasavallan presidentti yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa. Valtioneuvosto vastaa Euroopan unionissa tehtävien päätösten kansallisesta valmistelusta ja päättää niihin liittyvistä Suomen toimenpiteistä, jollei päätös vaadi eduskunnan hyväksymistä. (mukaillen YTS 2010, 3–4.)

2.1 Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2010

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia on valtioneuvoston periaatepäätös, jossa määritetään yhteiskunnan elintärkeät toiminnot ja eri hallinnonalojen vastuut niiden turvaamiseksi. Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2010 on jatkoa vuonna 2003 laaditulle ja vuonna 2006 päivitetylle valtioneuvoston periaatepäätökselle yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategiasta, niin kutsutusta YETTS-strategiasta. Vuoden 2010 päivityksen yhteydessä sen nimi muutettiin asiakirjan sisältöä paremmin kuvaavaksi.

Periaatepäätöksessä korostuu kokonaisvaltainen ja poikkihallinnollinen näkökulma, jonka myötävaikutuksella pyritään arvioimaan turvallisuusympäristömme kehitystä ja suomalaisen yhteiskunnan muutosta. Kansallinen ja kansainvälinen keskinäisriippuvuus lisääntyy globalisaation ja erikoistumiskehityksen seurauksena. Turvallisuutta on tarkasteltava ja kehitettävä yhä kokonaisvaltaisemmin ja poikkihallinnollisemmin, ottaen huomioon kaikki yhteiskunnan toimijat.

Strategian tavoitteena on välttää voimavarojen päällekkäinen kehittäminen ja tilanne, jossa jokin elintärkeiden toimintojen turvaamisessa tarvittava suorituskyky jäisi kehittämättä. Ministeriöt johtavat strategian perusteella hallinnonalansa varautumista sekä siihen liittyvää tutkimusta, toiminnanohjausta ja lainsäädännön valmistelua. Muut elintärkeiden toimintojen turvaamisen kannalta keskeiset toimijat soveltavat strategiaa varautumiseen ja kriisijohtamiseen liittyvässä toiminnassaan. (mukaillen YTS 2010, 1–4.)

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia muodostaa varautumisen ja kriisijohtamisen yhteisen perustan yhteiskunnan kaikille toimijoille. Sitä täydentävät ja syventävät eri hallinnonalojen valmistelemat muut varautumiseen ja häiriötilanteiden hallintaan liittyvät strategiat sekä ohjausasiakirjat. Kuntien, elinkeinoelämän ja järjestöjen merkitys osana yhteiskunnan varautumista ja häiriötilanteiden hallintaa korostuu. Yhteiskunnan turvallisuus perustuu normaaliolojen aikaisiin järjestelyihin.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia on laadittu kaikissa tilanteissa turvattavien yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen näkökulmasta. Strategiassa määritellään yhteiskunnan elintärkeät toiminnot, kuvataan elintärkeitä toimintoja vaarantavat uhkamallit (13 kpl) sekä uhkamallien kuvauksiin liittyvät niitä konkretisoivat häiriötilanteet (37 kpl).

Strategiassa kuvatut uhkamallit ovat:

- voimahuollon vakavat häiriöt
- tietoliikenteen ja tietojärjestelmien vakavat häiriöt – kyberuhkat
- kuljetuslogistiikan vakavat häiriöt
- yhdyskuntatekniikan vakavat häiriöt
- elintarvikehuollon vakavat häiriöt
- rahoitus- ja maksujärjestelmän vakavat häiriöt
- julkisen talouden rahoituksen saatavuuden häiriintyminen
- väestön terveyden ja hyvinvoinnin vakavat häiriöt
- suuronnettomuudet, luonnon ääri-ilmiöt ja ympäristöuhkat
- terrorismi ja muu yhteiskuntajärjestystä vaarantava rikollisuus
- rajaturvallisuuden vakavat häiriöt
- poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus
- sotilaallisen voiman käyttö. (YTS 2010, 14.)

Strategiassa kuvatut häiriötilanteet ovat:

- sähköenergian saannin, siirron tai jakelun häiriintyminen
- tietoliikenteen ja tietojärjestelmien käytettävyyden häiriintyminen
- tieto- ja viestintäteknologisen (ICT) infrastruktuurin vaurioituminen
- valtakunnallisen radio- ja televisiotoiminnan häiriintyminen
- kuljetusten häiriintyminen
- tuontipolttoaineiden saatavuuden häiriintyminen
- polttoainejakelun häiriö
- päivittäistavarahuollon häiriö
- vesihuollon (ml jätevesihuolto) häiriintyminen
- jätehuollon häiriintyminen
- kaukolämmön toimitushäiriö

- maksujen välityksen lamautuminen
- käteisen rahan saatavuuden häiriintyminen
- valtion ja kuntien luottokelpoisuuden romahtaminen
- vakuutusyhtiön vakavaraisuuden tai jälleenvakuutussuojan pettäminen
- pandemia tai muu laaja-alainen tartuntatautilanne
- vakava eläin- ja kasvitautiepidemia
- eliöiden joukkokuolema
- alkutuotannon toiminta- edellytysten heikkeneminen
- maa- tai vesialueen laaja-alainen saastuminen
- myrsky tai tulva- ja pato- onnettomuus
- vaarallisiin aineisiin (CBRNE- uhka) liittyvä onnettomuus
- maa-, meri- tai ilmailiikenneonnettomuus
- suomalaisiin kohdistunut onnettomuus tai teko ulkomailla
- terrori-isku tai sen selkeä uhka
- väestön turvallisuutta laajasti vaarantava rikollinen teko
- yhteiskunnan toimintoja laajasti vaarantava rikollinen teko
- rajaturvallisuuden vaarantuminen
- laajamittainen maahantulo
- valtion toimintakykyä haittaava vaikuttaminen
- ulkomaankaupan häiriintyminen
- joukkotuhoaseilla uhkaaminen
- informaatio-operaatio
- provokatiivinen alueloukkaus
- aseellinen välikohtaus
- yllätykseen pyrkivä sotilaallisen voiman käyttö
- laajamittainen sotilaallisen voiman käyttö. (YTS 2010, liite 3.)

Uhkamallien muutosten analysointi omassa toiminnassa tulee olla kaikkien yhteiskunnan varautumisesta ja häiriötilanteiden hallinnasta vastuussa olevien tahojen jatkuvaa ja aktiivista toimintaa, jonka avulla pystytään parantamaan kaikkien varautumiseen osallistuvien tahojen tilannetietoisuutta. Tämä korostaa verkostoitunutta ja poikkihallinnollista yhteistyötä niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. (YTS 2010, 14.)

2.1.1 Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017 (valmisteluajataulu)

Turvallisuuskomiteassa toteutettiin vuosina 2014–2015 strategisten tehtävien tarkastelu. Tarkastelussa havaittiin, että uudistamisen tarpeita oli ilmennyt mm. kyberturvallisuusstrategiassa, kansallisessa riskinarviossa ja hybridiuhkaselvityksessä. Tämän tarkastelun perusteella uudistettiin Suomen kansallinen riskiarvio ja riskiarvio julkaistiin 26.1.2016. Suomen kansallinen riskiarvio ja riskinarvion tunnistamat tapahtumaskenaariot muodostavat tämän tutkimuksen toteuttamisen näkökulmasta yhden tärkeimmistä teoriaperusteista. Tarkastelun yhteydessä myös todettiin, että yhteiskunnan turvallisuusstrategia on linjaava ja asiakirjan aikajänne voi olla enintään 5–(10) vuotta. Perusteet sille, että yhteiskunnan turvallisuusstrategian linjaukset säilyvät ajanmukaisina vain viisi vuotta, muodostuvat todennäköisesti turvallisuusympäristömme muutokseen sisältyvistä havainnoista välillä 2010–2016.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian päivitystyö käynnistettiin keväällä 2016 Suomen hallituksen toimeksiannon mukaisesti ja päivitystyö on edennyt ennalta laaditun aikataulun mukaisesti.

Aikataulu oli seuraava:

- kevät 2016 hallituksen toimeksianto
- kesä 2016 kehittämispajat (järjestöt, aluehallinto, elinkeinoelämä, opetustoimi)
- syksy 2016 kuntien evästämisen ja kansalaisten kuuleminen (Otakantaa 2017)
- kevät 2017 väliesittely turvallisuuskomitealle (virallinen lausuntokierros)
- syksy 2017 hallituksen strategiaistunto (eduskunnan valiokuntakuulemiset)
- 10/2017 uudistetun yhteiskunnan turvallisuusstrategian julkaiseminen.

YTS 2010 uudistaminen viivästyi monien eri tekijöiden vuoksi ja tästä syystä yhteiskunnan turvallisuudesta vastaavat viranomaiset ja muut toimijat odottavat saavansa uudistetun strategian käyttöönsä edellä kuvatun aikataulun mukaisesti. Viranomaiset tarvitsevat uudistetun strategian käyttöönsä erityisesti sen linjaavan sisältötiedon vuoksi. Uudistetun strategian sisältötieto muodostaa yhden keskeisistä laadintaperusteista myös turvallisuusviranomaisten ja muiden yhteiskunnan turvallisuuteen keskeisesti liittyvien toimijoiden strategiselle suunnittelulle (oman hallinnon osalta).

Toivon myös henkilökohtaisesti, että strategian valmistelu ja lopullinen hyväksyntä etenevät tämän edellä kuvatun aikataulun mukaisesti. Erityisesti minua kiinnostavat uudistetun strategian sisältämät uhkamallit ja häiriötilannekuvaukset, jotka tulevat sisältymään soveltuvien osin myös Kainuun pelastuslaitoksen oman riskianalyysin laadintaprosessiin.

2.2 Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 2015

Juha Sipilän hallituksen 29.5.2015 julkaisema strategisen ohjelma sisältää tilannekuvan osalta Suomen vahvuudet, heikkoudet, uhat ja mahdollisuudet. Lisäksi ohjelma sisältää ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa käsittelevän linjauksen sekä sisä- ja oikeusasiat sekä maahanmuuttopolitiikan linjaukset.

Tilannekuva Euroopan ja Itämeren turvallisuustilanne

Euroopan ja Itämeren alueen turvallisuustilanne on heikentynyt etenkin Ukrainan kriisin seurauksena. Euroopan unionin ja Venäjän suhteiden viilentyminen vaikuttaa alueen turvallisuuteen ja taloustilanteeseen. Keskinäisriippuvuus ja uudet turvallisuusuhat, kuten kyberuhat ja hybridivaikuttaminen sekä ilmastonmuutoksen seuraukset edellyttävät koko yhteiskunnalta uudenlaista varautumista ja valmiutta. (Hallitusohjelma 2015, 8.)

Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikka

Suomi vahvistaa asemaansa heikentyneessä turvallisuustilanteessa. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteena on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata maamme itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus sekä parantaa suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia. Suomi edistää keskinäisriippuvuuksien maailmassa kansainvälistä vakautta, rauhaa, demokratiaa, ihmisoikeuksia, oikeusvaltioperiaatetta ja tasa-arvoa. (Hallitusohjelma 2015, 34.)

Sisäinen turvallisuus

Suomi on maailman turvallisimma maa asua, yrittää ja tehdä työtä. Sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon palvelut sekä viranomaisten toimintakyky turvataan koko maassa. Pelastustoiminnan ja varautumisen valtakunnallista johtamista, suunnittelua, ohjausta, valvontaa ja koordinoitua vahvistetaan ja parannetaan valtakunnan tason pelastusviranomaisten toimesta. Selkeytetään pelastustoiminnan ja siviiliviranomaisten johtamista sekä koordinoitua laaja-alaisten uhkien torjunnassa. Ympäristöönnettomuuksien operatiivinen johtovastuu merialueilla siirretään sisäministeriölle. Pelastusalan kustannustehokkuutta ja urapolkua kehitetään uudistamalla koulutusjärjestelmää sekä kehittämällä sopimuspalokuntajärjestelmää. (Hallitusohjelma 2015, 36.)

Edellä kuvatut Juha Sipilän hallituksen strategiset linjaukset määrittävät strategisen suunnan, valtioneuvoston toimesta laadittaville sisäisen turvallisuuden selonteolle, ulko- ja turvallisuuspoliittiselle selonteolle ja puolustuspoliittiselle selonteolle.

2.2.1 Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta 2016

Sisäisen turvallisuuden ohjelman laadinta perustuu pääministeri Juha Sipilän hallituksen strategisen ohjelman kirjaukseen. Sipilän hallituksen strategisessa ohjelmassa (29.5.2015) on tunnistettu voimakas toimintaympäristön muutos, jossa sisäinen ja ulkoinen turvallisuus limittyvät vahvemmin toisiinsa. Sisäisen turvallisuuden supistuvat resurssit ovat ristiriidassa turvallisuusviranomaisten lisääntyvien ja monimutkaistuvien tehtävien, kansalaisten odotusten sekä toimintaympäristön nopean muutoksen kanssa.

Sisäisen turvallisuuden selonteko on ensimmäinen laatuaan ja se julkaistiin 19.5.2016. Selonteon merkittävyyttä lisää erityisesti se, että sisäinen turvallisuus on rajattu koskemaan ainoastaan sisäasianhallinnon toimijoita. Mielestäni tämä selonteon linjaus on erittäin merkittävä ja korostaa sisäisen turvallisuuden merkitystä suomalaisessa yhteiskunnassa. Erityistä huolta pelastustoimen asemasta ja tulevaisuudesta aiheuttaa kuitenkin seuraavat selonteon sisältämät kirjaukset.

Pelastustoimen toimiala on organisoitu eri tavoin kuin muiden turvallisuusviranomaisten. Keskus- ja aluehallinto (sisäministeriö, Pelastusopisto, aluehallintovirastojen pelastustoimen ja varautumisen vastualueet) ovat valtion organisaatioita. Paikallistasolla toimivat 22 pelastuslaitosta ovat kuntien yhdessä ylläpitämiä ja rahoittamia.

Pelastustoimen toimialalla myös järjestöillä on vahva rooli. Pelastustoimen palvelujen nykyistä tehokkaampi ja taloudellisempi tuottaminen edellyttää selkeää ja vahvaa valtakunnallista ohjausta. Pelastustoimen nykyiset rakenteet eivät enää vastaa muuttunutta toimintaympäristöä ja yhteistyöviranomaisten muuttuvia rakenteita. Nykyinen pelastustoimen ohjausjärjestelmä ei mahdollista toiminnan kehittämistä nopeasti ja yhtenäisesti eikä sovellu kansainvälisiin velvoitteisiin vastaamiseen.

Pelastustoimen nykyinen organisointimalli ei ole mahdollistanut resurssien tehokasta käyttöä eikä toiminnan välttämätöntä kehittämistä, vaan pelastustoimi ja sen palvelut ovat sirpaloituneet. Koska taloudelliset resurssit eivät vähene tasaisesti kaikilla alueilla, nykyinen rakenne saattaa johtaa palvelutason aiempaa suurempaan vaihteluun eri alueiden välillä. (Selonteko 2016, 27.)

Selonteon valmistumisen jälkeen Suomen hallitus on linjannut tulevan maakuntauudistuksen sisällön, tavoitteet ja aikataulun. Saman linjauksen yhteydessä päätettiin myös siitä, että pelastustoimi on yhtenä toimialana mukana maakuntauudistuksessa, johon sisältyy samanaikaisesti toteutettava pelastustoimen uudistus. Tästä syystä voin todeta, että selonteon sisältämää kirjaus tulee aiheuttamaan todellisen haasteen sisäministeriölle ja 1.1.2019 toimintansa aloittaville 18 pelastuslaitokselle.

2.2.2 Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko 2016

Valtioneuvosto julkaisi 17.6.2016 ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon ja luovutti selonteon eduskunnalle. Selonteko on Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan ohjaamisen perusta. Selonteossa arvioidaan Suomen toimintaympäristöä ja sen muutostekijöitä ja esitetään Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeiset painopisteet ja tavoitteet.

Selonteko sisältää syvällisen kuvauksen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimintaympäristössä tapahtuneesta muutoksesta ja maailman laajuisista kehityssuunnista. Selonteon sisältämien tavoitteiden ja painopisteiden osalta nostan lähempään tarkasteluun selonteon sisältämän kriisinsietokyvyn vahvistamiseen liittyvän osin. Kriisinsietokyvyn vahvistamisen osalta selontekoon on kirjattu seuraava linjaus.

Suomi kehittää kansallista kriisinkestokykyään laaja-alaisesti. Turvallisuutta ja hyvinvointia uhkaaviin tai niihin haitallisesti vaikuttaviin tilanteisiin varaudutaan ja valmistaudutaan ennakolta, jotta haitat voidaan ennakoida tai torjua. Erilaisten haitallisten tilanteiden vaikutuksiin mukautumiseen tai niistä toipumiseen kiinnitetään huomiota.

Kansallisen kriisinkestokyvyn parantaminen kattaa laajan kirjon toimia puolustuskyvyn ja sisäisen turvallisuuden ylläpitämisestä kykyyn torjua informaatiovaikuttamista, torjua pandemioita sekä selvittää ihmisen aikaansaamista katastrofeista ja luonnonkatastrofeista. Yhteiskunnan eri sektorien ja toimijoiden välisen yhteistoiminnan kehittäminen on olennainen osa kriisinkestokyvyn vahvistamista ja varautumista toimintaan häiriötilanteissa. Varautuminen toteutetaan yhteistyönä kokonaisturvallisuuden periaatteella. Kriisinkestokyvyn vahvistamisen edellyttämän valmiuslainsäädännön ajanmukaisuus tarkistetaan.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia päivitetään vastaamaan muuttuvaa turvallisuusympäristöä. Viranomaisyhteistyön muotojen ja rakenteiden pitäminen ajan tasalla varmistetaan. Ulko- ja turvallisuuspolitiikalla tuetaan kansallisen kriisinkestokyvyn vahvistamista. (Selonteko 2016, 31–32.)

Mielestäni edellä mainittu kirjaus on erittäin ajankohtainen ja soveltuu erittäin hyvin tämän tutkimuksen toteuttamisen teemaan. Tutkimuksen yhtenä tavoitteenahan oli kyetä tunnistamaan Kainuun pelastuslaitoksen suorituskykyyn keskeisesti vaikuttavat toimintaympäristöstä aiheutuvat syys-seuraus, keskinäisriippuvuussuhteet ja syntymekanismit. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi tutkimuksessa laadittiin haavoittuvuusanalyysit, joiden avulla pyrittiin tunnistamaan suorituskykyä häiritsevät tai jopa uhkaavat riippuvuussuhteet. Tunnistamisen jälkeen kehittämistoimenpiteet voidaan kohdentaa tarkoituksenmukaisella tavalla vahvistaa pelastuslaitoksen kriisinkestokykyä ja häiriötilanteisiin varautumista.

2.2.3 Valtioneuvoston puolustusselonteko 2017

Valtioneuvosto julkaisi 17.2.2017 puolustusselonteon ja luovutti selonteon eduskunnalle. Selonteko antaa eduskunnalle puolustuspoliittiset linjaukset Suomen puolustuskyvyn ylläpidolle, kehittämiselle ja käytölle. Puolustusselonteolla ja sen toimeenpanolla varmistetaan, että Suomen puolustuskyky vastaa turvallisuusympäristön vaatimuksiin. Puolustusselonteko tukeutuu ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon arvioihin ja linjauksiin. Puolustusselonteko keskittyy sotilaallisen toimintaympäristön muutoksiin ja puolustuksen kehittämiseen. Selonteon aikajänne ulottuu 2020-luvun puoliväliin. (mukaillen selonteko 2017, 5.)

Selonteko sisältää mm. sotilaallisen toimintaympäristökuvauksen, jossa määritellään, että Suomen lähialueen turvallisuustilanne on heikentynyt Krimin valtauksen ja Itä-Ukrainan konfliktin jälkeen. Sotilaalliset jännitteet Itämeren alueella ovat lisääntyneet ja epävarmuus on lisääntynyt laajemminkin. (Selonteko 2017, 8.)

Lisäksi selonteossa todetaan, että perinteisten sotilaallisten uhkien lisäksi Suomi varautuu vastaamaan entistä monitahoisempiin uhkiin, joissa yhdistyvät sotilaalliset ja ei-sotilaalliset keinot. Ulkoinen ja sisäinen turvallisuus kytkeytyvät toisiinsa yhä selvemmin. Varautuminen toteutetaan kokonaisturvallisuuden toimintamallin mukaisesti sekä säädöspohjaa kehittämällä.

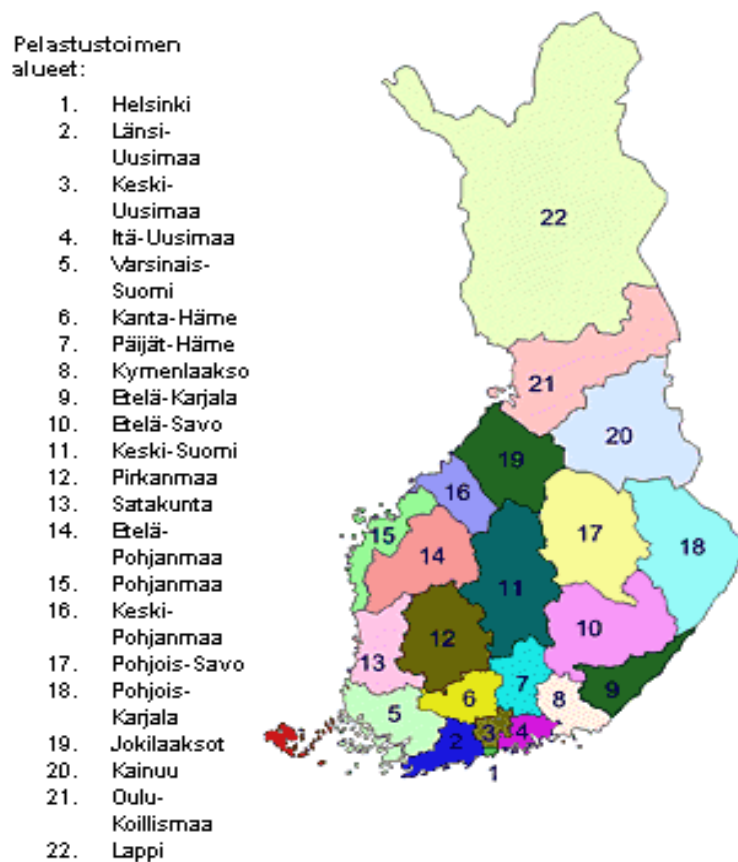
Ulkoisia uhkia vastaan ylläpidettävä puolustuskyky on osa Suomen kokonaisturvallisuutta ja yksi yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista. Puolustuskyvyn ylläpitäminen edellyttää kiinteää yhteistoimintaa yhteiskunnan eri toimijoiden kesken. Viranomaisten ja kumppanien resurssien ja suorituskykyjen nopea käyttöön saanti varmistetaan kumppanuus-, turvallisuus- ja aiesopimuksilla sekä yhteisharjoittelulla. (Selonteko 2017, 15.)

Puolustusselonteon valmistumisen jälkeen Suomen puolustusvoimat ovat lisänneet erittäin merkittävästi muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa toteutettavaa yhteistyötä. Tämä yhteistyön lisääntyminen on havaittu myös Kainuussa. Kainuun prikaati ja Kainuun pelastuslaitos ovat tehneet pitkään yhteistyötä ja yhteistyö on toiminut hyvin. Yhteistyö on kuitenkin aikaisemmin perustunut ns. normaalissa arjessa vastaan tuleviin aihealueisiin, joita ovat mm. koulutusapu prikaatin oman sotilaspalokunnan henkilökunnalle, yhteisen palotalohankkeen toteuttaminen Kainuun prikaatin harjoitusalueelle ja yhteistoimintasopimuksen laadinta pelastuslaitoksen Luotisaseman käyttämisestä. Puolustusselonteon valmistumisen jälkeen yhteistyöhön on kuitenkin tullut mukaan laaja-alaisempia näkökulmia, joidenka avulla pyritään parantamaan kokonaisturvallisuutta.

3 PELASTUSTOIMI SUOMESSA

Vastuun pelastustoimen eri tehtävien hoitamisesta jakavat valtio ja alueelliset pelastuslaitokset. Alueelliset pelastuslaitokset vastaavat pelastustoimeen sisältyvien palveluiden tuottamisesta omalla toiminta-alueellaan. Pelastuslaitosten tehtävänä on ylläpitää pelastustoimen tehtäviä varten pelastustoimen järjestelmää ja suunnitella sekä järjestää pelastuslain mukainen toiminta siten, että se on mahdollista myös valmiuslain 1080/1991 mukaisissa poikkeusoloissa. Pelastusviranomaisten tehtävänä on yksiselitteisesti vastata suomalaisten turvallisuudesta kaikissa mahdollisissa tilanteissa päivittäisistä onnettomuuksista katastrofeihin ja sodan vaaroihin asti.

Pelastustoimeen kuuluvien tehtävien hoitamiseksi suomeen muodostettiin valtioneuvoston päätöksen 1214/2001 mukaisesti 22 pelastustoimen maantieteellistä aluetta ja niihin kuuluvat kunnat. Päätös tuli voimaan 1.1.2004. Päätöksen mukaisesti jokaiselle pelastustoimen maantieteelliselle alueelle muodostettiin uusi oma alueellinen pelastuslaitos (KUVIO 1). Pelastuslain mukaan kunnilla on lakisääteinen velvollisuus järjestää pelastustoimi yhteistoiminnassa pelastustoimen alueeseen kuuluvien kuntien kanssa. Lisäksi pelastuslaissa määritellään, kunnilla tulee olla sopimus pelastustoimen järjestämisestä.

KUVIO 1. Pelastustoimen alueet 1.1.2004 alkaen

Alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät määritellään Pelastuslaki 379/2011, 27 §. Edellä mainitun lakipykälän mukaisesti pelastuslaitoksen tehtäviin kuuluu vastata pelastustoimen palvelutasosta, pelastuslaitoksen toiminnan ja huolehtia alueellaan seuraavista päätehtävistä sekä muista pelastuslaissa määritellyistä tehtävistä. Pelastuslaissa määritellyt päätehtävät ovat seuraavat:

- 1) pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, valistuksesta ja neuvonnasta, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa;
- 2) pelastustoimen valvontatehtävistä;
- 3) väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä;
- 4) pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä.

3.1 Kainuun pelastuslaitos

Kainuun pelastuslaitos on yksi suomen 22 aluepelastuslaitoksesta. Kainuun pelastuslaitoksen palveluntuotanto muodostuu pelastuslain mukaisista tehtävistä. Lisäksi pelastuslaitos tuottaa ensivastepalvelua Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä (Kainuun sote) kanssa laaditun sopimuksen mukaisesti. Ensihoitopalvelu (ambulanssi) ei sisälly Kainuun pelastuslaitoksen palveluntuotantoon.

Kainuun pelastuslaitos on yksi Kajaanin kaupungin neljästä toimialasta ja Kainuun pelastuslaitoksen hallinnosta vastaa Kajaanin kaupunki sekä kaupunginvaltuuston asettama pelastuslautakunta, jossa on jäseniä kaikista Kainuun kunnista.

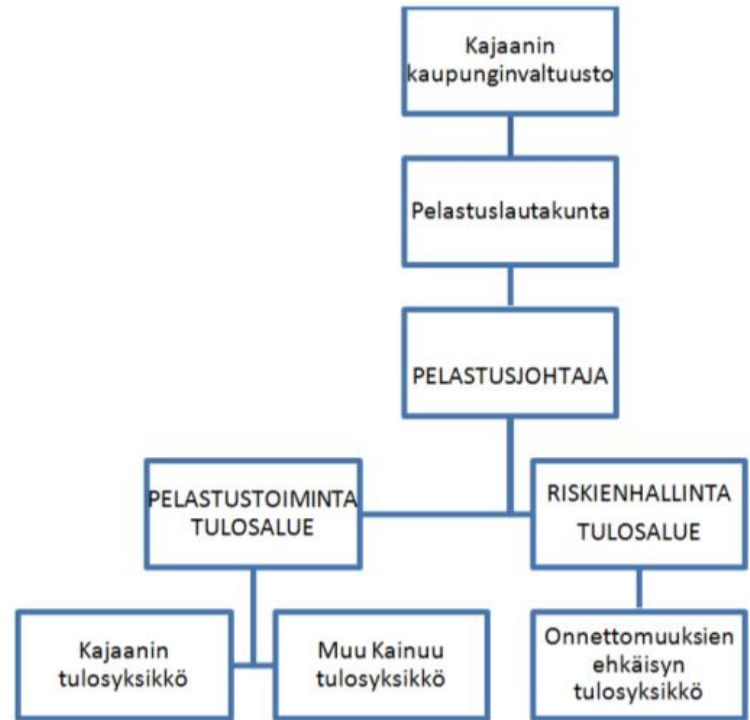
Kajaanin kaupungilla ja sen liikelaitoksissa työskentelee yhteensä noin 1900 työntekijää. *Huom! Vaalan kunta siirtyi 2016 Pohjois-pohjanmaan maakuntaan, mutta jatkaa pelastustoimen osalta toimintaansa Kainuun pelastuslaitoksen mukana vuoden 2018 loppuun saakka.*

3.1.1 Kainuun pelastuslaitoksen organisaatio ja avainluvut

Kainuun pelastuslaitoksen palveluntuotanto on jaettu linjaorganisaatiomallin mukaisesti kahteen tulosalueeseen ja tulosalueet on jaettu edelleen tulosityksiköihin. Kainuun pelastuslaitoksen organisaatio ja tulosityksikköjako on esitetty seuraavassa kuviossa (KUVIO 2).

1. Pelastustoiminta, joka jakautuu kahteen alueelliseen tulosityksikköön (Kajaanin tulosityksikkö ja Muu Kainuu tulosityksikkö). Toiminta on alueellisesti organisoitu Kainuun kunnissa sijaitseviin toimipisteisiin.

2. Riskienhallinta, jonka tulosityksikkö on Onnettomuuksien ehkäisy tulosityksikkö. Toiminta-alue kattaa koko Kainuun pelastuslaitoksen toiminta-alueen. Onnettomuuksien ehkäisytyöhön sisältyvään palotarkastustoimintaan osallistuu myös pelastustoiminnan tulosalueen henkilökunta.

KUVIO 2. Pelastuslaitoksen organisaatio ja tulosityksikköjako

- Pelastuslaitoksen henkilökunta: 65+2 päätoimista ja noin 130 toimenpidepalkkaista henkilöä
- Hälytystehtävämäärä 1521/ vuosi (2016)
- Riskiruudut I (2 kpl), II (51 kpl), III (61 kpl), IV (24 488 kpl)
- Toimintavalmiusajat riskiruuduittain (tarkastelujakso neljä vuotta, vahvuus 1+3)
 - I riskiruutu 74 % (keskimäärin 5:40 min)
 - II riskiruutu 80 % (keskimäärin 8:17 min)
 - III riskiruutu 96 % (keskimäärin 10:30 min)
 - IV- riskiruudun alueiden laskennallinen tavoitettavuusaika on 20:09 minuuttia, mutta IV- riskiruudun alueilla tapahtuneissa onnettomuuksissa on kuitenkin myös huomattavan paljon pidempiä avunsaantiaikoja
- Kainuun väkiluku noin 77 825 henkilöä (28.2.2017)
- Kainuun alueen kokonaispinta-ala 24 451 km²
 - maa 21 499 km², sisävesi 2 950 km²
- Asukastiheys noin 3,48 asukasta/ km²
- Yhteistä rajalinjaa Venäjän kanssa noin 300 km
 - kansainvälinen rajanylityspaikka Vartius/ Kuhmo.

3.1.2 Kainuun pelastuslaitoksen resurssit ja pelastustehtävät toimipisteittäin

Kainuun pelastuslaitoksen päätoiminen henkilökunta on virkasuhteessa ja toimenpidepalkkainen henkilökunta työsopimussuhteessa Kajaanin kaupunkiin. Pelastustoimintaan osallistuvan henkilökunnan kelpoisuus muodostuu Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011, 6 § ja 7§ määriteltyjen vaatimuksien mukaisesti. Kainuun pelastuslaitoksen operatiivisiin pelastustoimen tehtäviin käytettävissä olevat henkilöresurssit toimipisteittäin on esitetty seuraavassa taulukossa (TAULUKKO 1).

TAULUKKO 1. Kainuun pelastuslaitoksen operatiiviset henkilöresurssit toimipisteittäin

Toimipiste (paloasema)	Päätoiminen henkilökunta	Toimenpidepalkkainen henkilökunta
Hyrynsalmen toimipiste	0+0+1	7+10
Kajaanin toimipiste	5+4+20	0+0
Kuhmon toimipiste	0+1+4	3+13
Paltamon toimipiste	0+0+2	4+10
Puolanka toimipiste	0+0+3	2+7
Ristijärven toimipiste	0+0+1	1+10
Sotkamon toimipiste	0+1+4	2+10
Suomussalmen toimipiste	0+1+4	5+24
Vaalan toimipiste	0+0+2	3+9
Vuolijoen toimipiste	0+0+0	3+12
YHTEENSÄ	5+7+41	0+30+105

Kainuun pelastuslaitoksen toiminta-alueelle muodostuvien pelastustehtävien lukumäärät ovat hieman vaihdelleet vuosina 2013–2016 ja vaihteluväli on ollut 1521–1784 hälytystehtävää/ vuosi. Pelastustehtävien lukumäärän vaihteluun vaikuttavat mm. kuiva ja lämmin kesä, jotka vaikuttavat merkittävästi esim. turvetuotantoalueiden ja ruohikko sekä metsäpalotehtävien lukumäärään. Kainuun pelastuslaitoksen pelastustoimen tehtävät toimipisteittäin ja kuukausittain vuonna 2016 on esitetty seuraavassa taulukossa (TAULUKKO 2).

TAULUKKO 2. Pelastustoimen tehtävät toimipisteittäin ja kuukausittain (PRONTO)

2016	PELASTUSTOIMEN TEHTÄVÄT TOIMIPISTEITTÄIN JA KUUKAUSITTAIN												
Tapahtu- makunta	Tam- mikuu	Hel- mi- kuu	Maa- liskuu	Huh- tikuu	Tou- kokuu	Kesä- kuu	Heinä- kuu	Elo- kuu	Syys- kuu	Loka- kuu	Mar- raskuu	Joulu- kuu	Yh- teen- sä
Hyryn- salmi	2	7	6	8	2	9	11	4	6	4	6	8	73
Kajaani	52	44	29	35	40	61	51	41	36	30	39	45	503
Kuhmo	15	16	13	3	11	27	12	9	10	8	14	11	149
Paltamo	13	9	16	12	6	6	18	12	15	10	15	14	146
Puolanka	6	4	7	7	4	12	9	10	9	10	3	11	92
Ristijärvi	2	2	4	1	1	1	7	2	7	3	0	4	34
Sotkamo	26	26	23	16	18	19	30	27	16	15	15	26	257
Suomus- salmi	19	15	13	7	10	21	16	14	10	8	13	19	165
Vaala	12	11	6	8	4	5	13	8	9	8	6	12	102
YH- TEENSÄ	147	134	117	97	96	161	167	127	118	96	111	150	1 521

3.1.3 Kainuun pelastuslaitoksen toiminta-alueen väestön ikärakenne ja väestöennuste

Seuraavien taulukoiden (TAULUKOT 3–5) avulla tarkastellaan Kainuun pelastuslaitoksen toiminta-alueella asuvan väestön ikärakennetta, sukupuolijakaumaa ja väestön kokonaislukumäärää kunnittain.

TAULUKKO 3. Kainuun maakunnan väestön ikärakenne kunnittain ja keski-ikä

Kainuun maa- kunta 2016	Alle15- vuotiaiden osuus, %	15- 64-vuotiaiden osuus, %	65 vuotta täyttä- neiden osuus, %	Keski-ikä, miehet	Keski-ikä, naiset
Hyrynsalmi	9,6	54,7	35,6	51,5	55,2
Kajaani	16,0	62,8	21,2	41,1	44,2
Kuhmo	11,9	55,9	32,3	49,2	52,3
Paltamo	13,3	57,4	29,3	47,9	50,1
Puolanka	9,7	56,1	34,2	50,7	55,2
Ristijärvi	10,4	53,7	35,9	50,8	56,0
Sotkamo	15,9	59,7	24,3	44,6	46,3
Suomussalmi	11,3	56,8	31,9	49,5	53,0
Vaala	12,9	54,4	32,7	48,9	52,0

TAULUKKO 4. Kainuun maakunnan väestön ikärakenne kunnittain ja sukupuolen mukaan

Kainuun maakunta 2016	Alle 15-vuotiaiden osuus, %	15–64-vuotiaiden osuus, %	65 vuotta täytäneiden osuus, %	Keski-ikä, miehet	Keski-ikä, naiset
Hyrnsalmi	9,6	54,7	35,6	51,5	55,2
Kajaani	16,0	62,8	21,2	41,1	44,2
Kuhmo	11,9	55,9	32,3	49,2	52,3
Paltamo	13,3	57,4	29,3	47,9	50,1
Puolanka	9,7	56,1	34,2	50,7	55,2
Ristijärvi	10,4	53,7	35,9	50,8	56,0
Sotkamo	15,9	59,7	24,3	44,6	46,3
Suomussalmi	11,3	56,8	31,9	49,5	53,0
Vaala	12,9	54,4	32,7	48,9	52,0

TAULUKKO 5. Kainuun väestön lukumäärän ja muutos kunnittain 2003–2040

	2003	2005	2010	2020	2030	2040
Kainuu	86 573	84 705	80 649	74 371	69 437	64 161
Hyrnsalmi	3 212	3 011	2 589	2 043	1 710	1 453
Kajaani	35 713	35 358	34 527	33 027	31 545	29 674
Kuhmo	10 630	10 296	9 557	8 429	7 529	6 691
Paltamo	4 220	4 063	3 757	3 333	3 076	2 822
Puolanka	3 560	3 381	3 029	2 540	2 225	1 951
Ristijärvi	1 686	1 653	1 573	1 456	1 388	1 306
Sotkamo	10 715	10 497	10 056	9 335	8 768	8 152
Suomussalmi	10 376	10 037	9 320	8 241	7 431	6 649
Vaala	3 829	3 765	3 603	3 362	3 194	3 001
Vuolijoki	2 632	2 644	2 638	2 605	2 571	2 462

Taulukoiden (3–5) sisältämät tiedot ovat Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannasta (7.4.2017.)

Kainuun väestön ikärakenteen ja väestöpohjan tunnusluvut ovat tyypillisiä harvaan asuttujen alueiden tunnuslukuja. Tunnuslukujen avulla voidaan havaita väestön ikärakenteen voimakas muuttuminen. Kunnissa asuvasta väestöstä alle 15 vuotta täyttäneiden henkilöiden osuus vaihtelee välillä 9,6–15,9 % kunnan asukkaista ja yli 65 vuotta täyttäneiden osuus on välillä 21,2–35,6 %. Väestön kokonaismäärän osalta voidaan vielä todeta, että väestöennusteen mukaan Kainuun väestömäärä pienenee valittavan kovaa vauhtia ennusteen voimassaoloaikana. Kainuun maakunta on pinta-alan osalta suuri harvaan asuttu maakunta, jossa kuntataajamien väliset etäisyydet muodostuvat välille 40–60 kilometriä. Tämä väestön ikärakenteen muuttuminen ja Kainuun maantieteen aiheuttamat etäisyydet tulevat aiheuttamaan Kainuun pelastuslaitoksen palveluntuotanto ja suorituskyvyllä erittäin suuria haasteita tulevaisuudessa. Avainkysymyksenä tulee olemaan: miten palvelunkysyntä ja tarjonta kohtaavat?

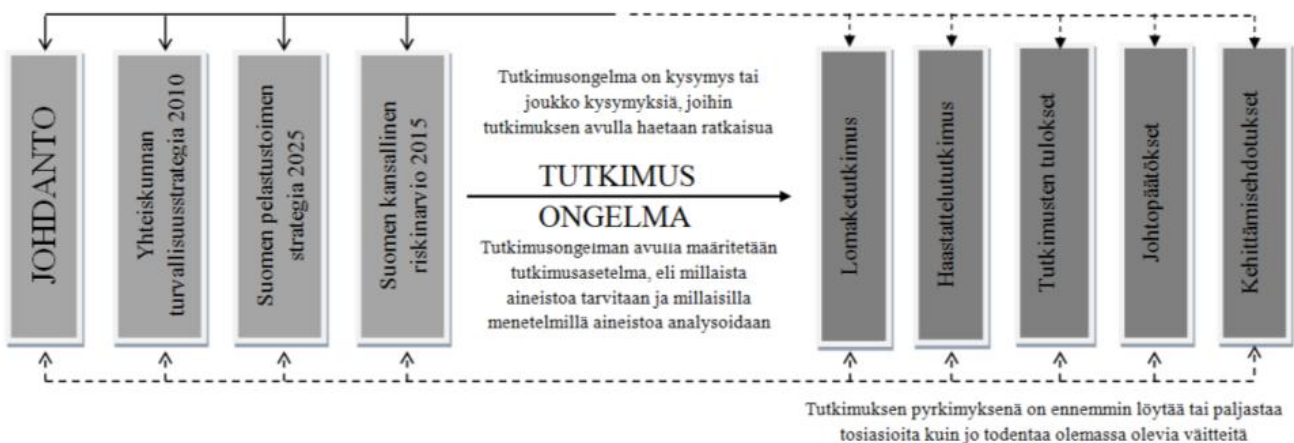
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN JA ANALYSOINTIMENETELMÄ

Tutkimuksen tavoitteena on havaita, tunnistaa ja ymmärtää mahdollisimman kokonaisvaltaisesti Kainuun pelastuslaitoksen pelastustoiminnan tulosalueen suorituskyky ja suorituskykyyn keskeisesti vaikuttavat toimintaympäristöstä aiheutuvat riippuvuussuhteet. Suorituskykyä tarkastellaan suhteessa Suomen kansallisessa riskiarviossa 2015 tunnistettujen kuuden laajasti yhteiskuntaan vaikuttavan ja 15 vakavan alueellisen tapahtumaskenaarion aiheuttamien pelastustoimintaan kohdistuvien suorituskykyvaatimuksien näkökulmasta.

4.1 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

Tässä tutkimuksessa pyritään ongelmanratkaisun avulla selvittämään Kainuun pelastuslaitoksen operatiiviseen suorituskyky ja suorituskykyyn keskeisesti vaikuttavat toimintaympäristöstä aiheutuvat riippuvuussuhteet. Suorituskyvyn määrittämisen osalta tutkimus toteutetaan kyselylomaketutkimuksena, jonka sisältöä täydennetään soveltuvin osin myös henkilöhaastattelujen avulla. Suorituskykyyn keskeisesti vaikuttavat toimintaympäristöstä aiheutuvat riippuvuussuhteet, pyritään tunnistamaan haastattelututkimuksen ja haavoittuvuusanalyysin avulla.

Seuraavan teoreettisen viitekehysten (KUVIO 3) avulla pyritään kuvaamaan tutkimusongelman muoto ja rajaamaan tutkimusasetelma siten, että tutkimusasetelma avulla voidaan saada aikaan todellisia vastauksia asetettuihin kysymyksiin. Käsitteellisen kehikon avulla on pyritty kuvaamaan tarkastelunäkökulma siten, että tutkimuksessa tarkastellaan operatiivista suorituskykyä kokonaisuutena. Tutkimuksen toteuttamisen yhteydessä pyritään erityisesti korostamaan suorituskyvyn muodostumiseen sisältyvien osa-alueiden muodostamaa kokonaisuutta.

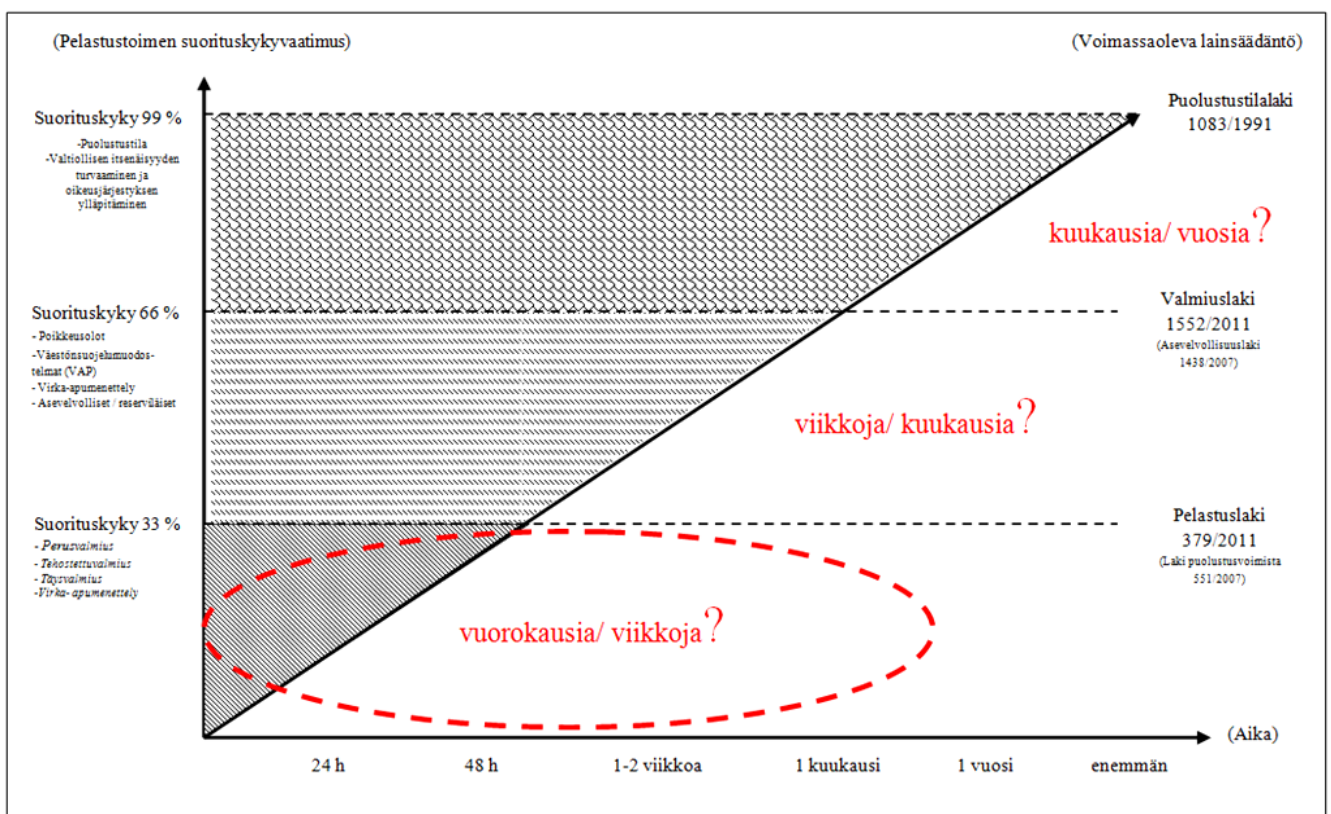
KUVIO 3. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

4.2 Tutkimuksen rajaus

Pelastustoimen suorituskykyvaatimuksen kokonaisuus käsittää Pelastuslain 379/2011, 2 § määritellyn mukaisesti vaatimuksen suunnitella ja järjestää pelastuslain mukainen toiminta siten, että se on mahdollista myös valmiuslain (1552/2011) mukaisissa poikkeusoloissa. Lisäksi voidaan vielä todeta, että pelastuslain ja valmiuslain mukainen pelastustoimen suorituskyky muodostavat perustan myös mahdollisen puolustustilalain voimassaolo aikana toimimiseen (KUVIO 4).

Tämä tutkimus toteutetaan tarkastelemalla Kainuun pelastuslaitoksen omaa suorituskykyä Pelastuslain 379/2011 sisältämien normaalien toimintavaltuuksien voimassaolon aikana. Tarkastelussa ei huomioida Pelastuslain 379/2011, 37 § määriteltyä pelastustoimintaan osallistumisen velvollisuutta, jonka mukaisesti pelastusviranomaisella on oikeus määrätä onnettomuuskunnassa oleskelevia työkykyisiä henkilöitä avustamaan pelastustoiminnassa. Määräys voidaan antaa kuitenkin enintään vuorokauden ajaksi kerrallaan ja se voidaan uudistaa enintään yhden kerran. Tarkastelussa ei myöskään huomioida Pelastuslain 379/2011, 46 § määriteltyä viranomaisille, laitoksille ja liikelaitoksille muodostuvaa onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimisen velvoitetta.

Lisäksi tutkimuksesta rajataan pois valmiuslain 1552/2011, 3 § määrittelyn mukaiset poikkeusolot ja puolustustilalain 1083/1991, 1 § määritellyn mukainen puolustustila.

KUVIO 4. Pelastustoimen suorituskykyvaatimusten kokonaisuus

4.3 Kyselylomaketutkimuksen toteuttaminen

Lomaketutkimukseen vastaajat olivat Kainuun pelastuslaitoksen päätoimista ja toimenpidepalkkaista henkilökuntaa ja vastaajat edustivat koko pelastuslaitoksen toiminta-aluetta. Vastaajien kohderyhmät muodostuivat Kainuun pelastuslaitoksen operatiivisia tehtäviä suorittavasta henkilökunnasta.

Ensimmäisessä vaiheessa määriteltiin tutkimuksen toteuttamisen näkökulman kannalta olennaiset tutkimuskysymykset valmiille kyselytutkimuslomakkeelle, joka sisälsi myös valmiiksi määritellyt vastausvaihtoehdot. Kyselylomakkeeseen vastaajat vastasivat lomakkeen kysymyksiin itsenäisesti anonyyminä. Vastaajat jaettiin kuitenkin kahteen eri virkaryhmään seuraavan jaon mukaisesti.

- päällystö (pelastusjohtaja, pelastuspäällikkö, riskienhallintapäällikkö, johtava palotarkastaja, apulaispalopäällikkö, palomestari, palotarkastaja)
- miehistö (paloesimies, ylipalomies, palomies, palotarkastusmies, sivutoiminen yksikönjohtaja).

Kyselylomakkeiden sisältö analysoitiin koodaamalla vastaukset Excel- taulukoihin, joka mahdollisti vastausaineiston tilastollisen analyysin laadinnan havainnolliseen diagrammuotoon.

Toisessa vaiheessa tulokset tulkittiin. Kyselylomakkeiden sisältämien vastausten koodaaminen Excel-taulukoinnin avulla ja vastausaineiston tilastollisen analyysin laadinta diagrammuotoon mahdollistivat myös kahden erillisen vastaajakohderyhmän vastausten kausaalisuhteiden välisen tarkastelun. Kahden eri vastaajakohderyhmän välisten vastausten sisällöllisten eroavaisuuksien tarkastelu oli myös yksi olennainen osa tutkimustuloksia ja niiden pohjalta johdettuja hypoteeseja.

Näitä kahta tutkimuksen vaihetta voidaan nimittää Pertti Alasuutarin mukaan havaintojen tuottamisen ja selittämisen vaiheiksi seuraavan taulukon mukaisesti (TAULUKKO 6) (Pertti Alasuutari 1999,50).

TAULUKKO 6. Havaintojen tuottaminen ja selittäminen (mukaillen Pertti Alasuutari 1999, 51)

	Lomaketutkimus	Laadullinen tutkimus
Arvoituksen ratkaiseminen	kausaalianalyysi, yhteyksien, muuhun tutkimukseen ja hypoteeseihin viittaaminen	”ymmärtävä selittäminen”, muuhun tutkimukseen tai teoreettiseen viitekehukseen viittaaminen
Havaintojen tuottaminen	muuttujien määrittely ja koodaaminen, keskiarvojen, yhteyksien tai eroavaisuuksien etsiminen	havaintojen pelkistäminen: ”olennaiseen” keskittyminen ja raakahavaintojen yhdistäminen

4.3.1 Kyselylomakekysymysten ymmärtämisen varmistaminen

Kyselylomaketutkimuksen toteuttamisen ja tutkimuskysymysten ymmärtämisen varmistamiseksi toteutettiin Kainuun pelastuslaitoksen henkilökunnan keskuudessa tutkimuskysymysten esittely ennen kysymyslomakkeiden luovuttamista ja kysymyksiin vastaamista. Tilaisuuksia järjestettiin tutkimuksen toteuttajan toimesta kaikissa Kainuun pelastuslaitoksen toimipisteissä.

Tilaisuuksissa käytiin läpi kyselylomakkeessa esiintyvät keskeiset asiakirjat, joita olivat Suomen pelastustoimen strategia 2025 (SM 18/2016), Suomen kansallinen riskiarvio 2015 (SM 3/2015) sekä Pelastustoiminnan toimintavalmiuden suunnitteluohje (SM 21/2012). Tilaisuuksissa perehdyttiin myös tutkimuksessa esiintyviin käsitteisiin.

Suomen pelastustoimen strategian 2025 osalta tilaisuudessa käytiin läpi mm. pelastustoimen toimintajatus, joka on määritelty pääotsikon osalta seuraavasti: Parannamme yhteiskunnan turvallisuutta kaikissa oloissa—myös poikkeusoloissa—yhdessä muiden toimijoiden kanssa lähellä ihmistä. Samassa yhteydessä käytiin läpi myös pelastustoimen kansalliset tavoitteet.

Suomen kansallisen riskinarvion 2015 osalta tilaisuudessa käytiin läpi Suomen kansallisen riskinarvion laatimisen perusteet, jotka muodostuvat kahdesta periaatteesta. Ensimmäinen periaate muodostuu siitä, että kykenisimme hahmottamaan Suomeen kohdistuvia äkillisiä tapahtumia, joiden todennäköisyys ja seurausvaikutukset ovat sellaisia, että niiden toteutuessa tapahtuu merkittäviä ihmisten henkeen tai terveyteen kohdistuvia vahinkoja, taloudellisia vahinkoja, ympäristövahinkoja tai yhteiskunnallisia vahinkoja. Toiseksi kansallinen riskinarvio tulee tehdä Euroopan unionin ja neuvoston päätöksen unionin pelastuspalvelumekanismista (N:o 1313/2013/EU) perusteella.

Pelastustoiminnan toimintavalmiuden suunnitteluohjeen osalta tilaisuudessa käytiin läpi Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen tavoite, jonka mukaisesti ohjeen tavoitteena on auttaa pelastuslaitoksia suunnittelemaan pelastuslaitoksen tarjoama pelastustoiminnan palvelutaso paikallisesti ja alueellisesti tunnistettujen uhkien mukaisesti.

Lopuksi voidaan vielä todeta, että em. tavoitteen lisäksi tilaisuuksilla oli myös tulevaisuuteen luotaava ja henkilökuntaa valmistava tavoite. Henkilökunnalle muodostui ainutlaatuinen mahdollisuus tutustua tutkimuksen tausta-aineistona käytettyihin asiakirjoihin, jotka tulevat olemaan tulevan maakuntaudistuksen ja uudistukseen sisältyvän pelastustoimen uudistuksen tärkeimpiä ohjaavia asiakirjoja.

4.4 Yksilöhaastattelut ja ryhmäkeskustelujen toteuttaminen

Kyselylomaketutkimuksen lisäksi toteutettiin myös yksilöhaastatteluja ja ryhmäkeskusteluja henkilökunnan keskuudessa. Yksilöhaastattelujen avulla pyrittiin saamaan lisää laadullista eli kvalitatiivista sisältötietoa lomaketutkimuksen vastausten sisältämien havaintojen ja johtolankojen muodostamiseen. Ryhmäkeskustelujen avulla taas pyrittiin lisäämään henkilökunnan kokonaisnäkemystä suorituskyyyn muodostumiseen sisältyvistä osa-alueista ja ymmärtämään suorituskyyyn keskeisesti vaikuttavat osa-alueet mahdollisimman kokonaisvaltaisesti.

Ryhmäkeskustelujen toteuttamista ja sisällöllistä antia auttoivat myös kyselylomaketutkimuksessa läpikäytyt Suomen kansallisen riskinarvion tunnistamat 15 vakavaa alueellista tapahtumaskenaariota. Kansallisen riskinarvion tunnistamat tapahtumat kuvasivat hyvin pelastuslaitoksen suorituskyyyn kohdistuvia vaatimuksia, jolloin henkilökunnan oli helppo ymmärtää tarkastelunäkökulma ja he kokivat keskustelun mielekkäänä. Tutkimuksen kannalta oli erittäin merkityksellistä, että henkilöt joilta tietoa kerättiin, tiesivät tutkittavasta aiheesta mahdollisimman paljon. Lähes kaikilla oli myös kokemusperäistä käytännön ongelmiin perustuvaa tietoa aiheesta. Kokemusperäinen tieto oli muodostunut heille tilanteissa, joissa pelastuslaitoksen suorituskyyky oli heikentynyt tilapäisesti jonkin suorituskyyyn vaikuttavat ulkoisen riippuvuussuhteen aktivoituessa (esim. pitkäkestoinen sähkökatko). Riippuvuussuhteen aktivoituminen oli näin ollen vaikuttanut suoraan heidän mahdollisuuksiin suoriutua omista työtehtävistään ja he kokivat tästä syystä keskusteluaiheet erittäin ajankohtaisena ja tarpeellisena.

Ryhmäkeskustelujen avulla henkilökunnan keskuuteen pyrittiin luomaan myös jatkuva prosessi, jossa henkilökunta ryhtyy itse pohtimaan pelastuslaitoksen suorituskyykyä ja suorituskyyyn keskeisesti vaikuttavia riippuvuussuhteita kokonaisuutena. Ryhmäkeskusteluissa pelastuslaitoksen suorituskyyyn muodostumiseen vaikuttavina tekijöinä esiintyivät yleisesti seuraavat osa-alueet: pelastushenkilöstön määrä ja laatu, pelastuskaluston määrä ja laatu, pelastustoiminnan organisointi, hälytysten vastaanotto, väestön varoittaminen ja evakuointi sekä paloasema ja muut kiinteistötilat. Edellä mainitut osa-alueet esiintyivät toistuvasti suorituskyyyn arviointiin sisältyvissä keskusteluissa. Osa-alueiden vaikuttavuus suorituskyyyn muodostumiseen vaikuttavina tekijöinä voi kuitenkin vaihdella erittäin merkittävästi tilanteen laadun ja/tai vaikutusajan osalta. Suorituskyyyn vaikuttavien tekijöiden pohdintaa varten henkilökunnalle luovutettiin riippuvuussuhteita kuvaava haavoittuvuusanalyysipohja, jonka sisältöä henkilökunta täydensi ryhmäkeskustelun jälkeen tarkastelemalla suorituskyyyn vaikuttavia riippuvuussuhteita oman toimipisteen osalta. Yleisesti voidaan todeta, että toimipisteistä palautuneiden haavoittuvuusanalyysipohjien sisällöllinen anti oli erittäin hyvää ja kuvasi mielestäni hyvin myös sitä, että

henkilökunta oli todella tarkastellut oman toimipisteen suorituskykyyn vaikuttavia tekijöitä mahdollisimman laaja-alaisesti.

4.5 Tutkimustulosten sisällönanalyysi

Perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä, on sisällönanalyysi. Sisällönanalyysiä voidaan pitää paitsi yksittäisenä metodina, niin myös väljänä teoreettisena kehyksenä, joka voidaan liittää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin. Sen avulla voidaan tehdä monenlaista tutkimusta. Voidaan myös sanoa, että useimmat eri nimillä kulkevat laadullisen tutkimuksen sisällön analyysimenetelmät perustuvat periaatteessa tavalla tai toisella sisällönanalyysiin, jos sisällönanalyysillä tarkoitetaan kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysia väljänä teoreettisena kehyksenä. Tästä näkökulmasta sisällönanalyysia ei voida pitää myöskään laadullisen tutkimuksen ainoana analyysimenetelmänä (Jouni Tammi ja Anneli Sarajärvi 2013, 91).

Laadullisessa analyysissä puhutaan usein induktiivisesta ja deduktiivisesta analyysista. Tämä jako perustuu tulkintaan tutkimuksessa käytetystä päättelyn logiikasta, joka on joko induktiivinen (yksittäisestä yleiseen) tai deduktiivinen (yleisestä yksittäiseen). Vaikka nimikkeiden perusteluissa olisi kyse vain analogiasta, tieteellisesti tämän jaotuksen käyttö on hyvin ongelmallista mm. siksi, että ”puhtaan” induktion mahdollisuus on asetettu kyseenalaiseksi: ajatellaan, että uusi teoria voi syntyä ainoastaan havaintojen pohjalta. Esitetyn kahtiajaon suurin ongelma on kuitenkin käytännöllinen. Siinä unohdetaan kokonaan kolmas tieteellisen päättelyn logiikka eli abduktiivinen päättely, jonka mukaan teorianmuodostus on mahdollista silloin, kun havaintojen tekoon liittyy jokin johtoajatus tai johtolanka (mm. Alasuutari 1994, 1996).

Kyselylomaketutkimuksen tutkimustulosten sisältöanalyysin laadinnassa painottuu päättelyn logiikkaa, jota voidaan tietyin varauksin nimittää myös induktiiviseksi analyysiksi. Kyselylomakkeen sisältämät vastaukset muutettiin ensimmäisessä vaiheessa Excel-taulukoinnin avulla diagrammimuotoon. Diagrammimuoto on ikään kuin visuaalinen kuvaus kyselylomakkeen vastauksien sisällöstä ja mahdollistaa vastausten visuaalisen havainnoinnin sekä havainnoinnin lopputuloksena muodostuvan päättelyn toteuttamisen. Päättelyn avulla muodostuneita lopullisia tutkimustuloksia pyrittiin sisällön osalta täydentämään vielä yksilöhaastattelujen yhteydessä saadun tiedon ja haastattelujen yhteydessä muodostuneiden havaintojen avulla. Haavoittuvuusanalyysien tutkimustulosten sisällönanalyysin laadinnassa painottuu myös päättelyn logiikka mutta tarkastelunäkökulmaksi muodostuu tietyin varauksin deduktiivinen. Tämä johtuu siitä, että olin laatinut haavoittuvuusanalyysipohjaan valmiiksi yleisen osan ja vastaajat lisäsivät pohjaan vain yksittäisiä tekijöitä.

4.6 Tutkimustulosten luotettavuus

Yleisesti voidaan todeta, että laadullisen tutkimuksen tutkimustulosten luotettavuuden arvioitiin, ei ole olemassa minkäänlaisia ohjeita, joidenka avulla luotettavuutta voitaisiin yksiselitteisesti arvioida.

Tämän tutkimuksen tuloksien esittämisessä olen kuitenkin pyrkinyt noudattamaan mahdollisimman objektiivista näkökulmaa ja pyrkinyt siihen, ettei aikaisemmilla havainnoillani, tiedoillani tai teorioilla tutkittavasta ilmiöstä olisi vaikutusta lopputulokseen. Tavoitteenani on ollut, että tutkimustulokset kuvaisivat mahdollisimman todenmukaisesti vastaajien (henkilökunnan) näkemyksiä tutkittavasta ilmiöstä.

Tämän tutkimuksen luotettavuuteen pyrin kiinnittämään erityistä huomiota muodostamalla tutkimustuloksista kokonaisuuden ja laatimaan tutkimusraportti siten, että raportin sisäinen johdonmukaisuus (koherenssi) painottuu tuloksien esittämisen muodossa. Tutkimuksen tuloksien esittämisessä noudatin Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi 2013, 140 esitettyä otsikkojako.

1. Tutkimuksen kohde ja tarkoitus: (mitä tutkittiin ja miksi)

Tutkimuksen tavoitteena oli havaita, tunnistaa ja ymmärtää mahdollisimman kokonaisvaltaisesti Kainuun pelastuslaitoksen operatiivinen suorituskyky ja suorituskykyyn keskeisesti vaikuttavat toimintaympäristöstä aiheutuvat riippuvuussuhteet. Tutkimustulosten havainnot auttavat osaltaan Kainuun pelastuslaitosta tunnistamaan operatiivisen suorituskyvyn kannalta keskeisiä kehittämistoimenpiteitä vaativia kehittämiskohteita.

2. Oma sitoutumiseni tässä tutkimuksessa

Oma sitoutumiseni tutkimuksen toteuttamiseen oli mielestäni erittäin hyvä. Perustan edellä mainitun väitteeni siihen, että haluan omalla työpanoksellani auttaa Kainuun pelastuslaitosta suoriutumaan pelastuslaissa 379/2011 määritellyistä velvoitteista mahdollisimman hyvin. Mielestäni tutkimuksen toteuttaminen ja henkilökunnan jäsenten vastaaminen lisäsivät osaltaan myös henkilökunnan sitoutumista ja näkemyksiä pelastuslaitokselle muodostuvien suorituskykyvaatimuskokonaisuuden osalta. Tutkimuskysymyksiin vastaaminen edellytti henkilökunnalta syvällistä pohdintaa suorituskyvystä ja suorituskykyyn vaikuttavista riippuvuussuhteista kokonaisuutena.

3. Tutkimusaineiston kerääminen

Kyselylomakkeiden avulla hankitun tutkimusaineiston sisältö ja vastaajien palautusprosentti muodostuivat tässä tutkimuksessa lomakkeiden palautuksen osalta lähes 100 %. Erittäin korkeaan palautuspro-

senttiin on todennäköisesti vaikuttanut ratkaisevasti se tekijä, että kävin henkilökohtaisesti Kainuun pelastuslaitoksen jokaisessa toimipisteessä esittelemässä tutkimuksen tarkoituksen, tavoitteen ja varsinaisen kyselylomakkeen kysymykset.

4. Tutkimuksen vastaajat

Kyselylomakkeeseen vastaajat olivat Kainuun pelastuslaitoksen päätoimista ja toimenpidepalkkaista henkilökuntaa ja vastaajia oli kaikista toimipisteistä. Lomakkeen kysymyksiin vastaamisen osalta päädyin siihen, että vastaajan nimi ei ole tutkimuksen toteuttamisen näkökulmasta merkityksellinen tieto. Kyselylomakkeen sisältämiä vastauksia tarkastelin ainoastaan kahden eri virkaryhmän (päällystö/ miehistö) välillä. Yksilöhaastattelujen ja ryhmäkeskustelujen vastaajat valikoituivat osittain sattumanvaraisesti.

5. Tutkija–vastaajasuhde

Mielestäni kykenimme saavuttamaan henkilökunnan kanssa yhdessä vapautuneen ilmapiirin sisäisen tutkimuksen toteuttamiselle. Voidaan todeta, että meillä kaikilla oli sama yhteinen päämäärä, eli halu kehittää omaa toimintaamme. Erittäin hyvänä esimerkkinä tästä ovat myös henkilökunnan laatimat suorituskyyä kuvaavat riippuvuussuhdekaaviot, jotka henkilökunta laati itsenäisesti toimipisteittäin. Riippuvuussuhdekaaviot oli laadittu hyvin ja kaavioista ilmeni se, että henkilökunta on todella pohtinut sellaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat oman toimipisteen suorituskyyyn ja suorituskyyyn muodostumiseen. Erityisesti mieltäni lämmitti se, että he olivat pohtineet suorituskyyyn vaikuttavia tekijöitä laaja-alaisesti kokonaisuutena.

Yhteistyön osalta voin vielä todeta, että olen erittäin iloinen ja ylpeä Kainuun pelastuslaitoksen henkilökunnan sitoutumisesta tämän tutkimuksen toteuttamiseen. Voin jälleen kerran todeta, että kykenimme tekemään rakentavaa yhteistyötä yhteisen päämäärämme saavuttamiseksi.

6. Tutkimuksen kesto

Tutkimuksesta ja tutkimuksen toteuttamisen tarpeesta on keskusteltu henkilökunnan keskuudessa vuosien varrella. Yleensä aiheeseen liittyvät keskustelut ovat nousseet ajankohtaisiksi jonkin harjoituksen tai pelastustehtävässä kohdatun ongelman johdosta. Näin ollen voidaan todeta, että tämä tutkimus ja tutkimuksen sisältämät aiheet eivät tulleet henkilökunnalle aivan täytenä yllätyksenä. Tämän tutkimuksen kyselylomakkeen laadinta, kysymyksiin vastaaminen ja aineiston analysointi ajoittuvat kuitenkin välille 10/2016–5/2017.

7. Aineiston sisällönanalyysi

Tutkimustulosten sisällönanalyysi on kuvattu kappaleessa 4.5. Lyhyesti voidaan kuitenkin todeta, että tutkimustulosten sisältöanalyysissä painottui päättelyn logiikka. Analyysin sisällön osalta jako muodostui kuitenkin seuraavasti:

- kyselylomaketutkimuksen osalta yksittäisestä yleiseen (induktiivinen)
- haavoittuvuusanalyysien osalta yleisestä yksittäiseen (deduktiivinen).

8. Tutkimuksen luotettavuus

Reliabiliteetti-käsite kuuluu yleensä määrälliseen, eli kvantitatiiviseen tutkimukseen. Reliabiliteetilla eli mittarin tai menetelmän luotettavuudella viitataan perinteisesti käytetyn tutkimusmenetelmän kykyyn antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Lyhyesti todeten mittauksen reliabiliteetti tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta, ei sattumanvaraisuutta. (vrt. Anttila 2006, 515–517.)

Mielestäni tämän tutkimuksen tulokset ovat luotettavia ainoastaan tulosten yhteenvedon laadinnan ajan ja kuvaavat hyvin henkilökunnan näkemystä tulosten yhteenvedon laadintahetkellä. Perustan väitteeni siihen, että mikäli toistaisimme tämän tutkimuksen kysymykset uudestaan esim. vuoden välein kolmen vuoden ajanjaksossa, niin tulokset muodostuisivat erittäin suurella todennäköisyydellä erilaisiksi. Syy edellä mainitulle väitteelleni on yksinkertaisesti todeten se, että mikäli vastaajat perehtyvät tutkimuksen aiheena olleeseen suorituskyykyyn ja suorituskyykyyn keskeisesti vaikuttaviin riippuvuussuhteisiin syvällisemmin, niin heidän kokonaisymmärtämisen lisääntyminen tulee todennäköisesti vaikuttamaan myös heidän antamien vastauksien sisältöön. Lisäksi tutkimustuloksiin vaikuttaa tietenkin myös tarkasteluajan jakson aikana mahdollisesti toteutettavat suorituskyykyyn kehittämiseksi toteutettavat kehittämistoimenpiteet. Tästä syystä en pidä tämän tutkimuksen reliabiliteettia erityisen korkeana, mikäli tutkimuksen tuloksia tarkastellaan useamman vuoden ajanjakson aikana.

Henkilökohtaisella tasolla asiaa tarkasteltuna, tutkimuksen luotettavuus ei ole kuitenkaan itselleni erityisen merkityksellinen. Näen tämän tutkimuksen toteuttamisen yhdessä henkilökunnan kanssa kehittävän enemmän Kainuun pelastuslaitosta organisaationa. Kykenimme siirtymään ns. epämukavuusalueelle ja tunnistamaan yhdessä pelastuslaitoksen suorituskyykyyn kannalta keskeisiä kehittämistoimenpiteitä sekä riippuvuussuhteita aiheuttavia tekijöitä. Osa tunnistetusta riippuvuussuhteista oli myös erityisen vakavia, koska aktivoituessaan ne heikentävät tai pahimmassa tapauksessa voivat jopa estää pelastustoimenpiteiden suorittamisen.

4.7 Tutkimustulosten raportointi

Sisäiset raportointitilaisuudet

Kainuun pelastuslaitoksen henkilökunnalle tullaan järjestämään tutkimustulosten raportointitilaisuudet. Tilaisuudet järjestetään pelastuslaitoksen tulosityksiköjaon mukaisesti. Tavoitteena on syventyä raportointitilaisuuksien yhteydessä tarkastelemaan hieman syvällisemmin kyselylomaketutkimuksen ja haavoittuvuusanalyysien sisältämiä havaintoja sekä tarkastella havaintojen vaikutusta toimipiste/ paloasematasolla. Tutkimustulosten raportointitilaisuuksiin liittyy myös pedagoginen ja kokonaisnäkemystä lisäävä näkökulma, jonka myötävaikutuksella työyhteisössä voidaan edelleen kehittää jatkuvan oppimisen ilmapiiriä.

Ulkoiset raportointitilaisuudet

Tämän tutkimuksen toteuttaminen ja tutkimushavainnot ovat herättäneet erittäin suurta mielenkiintoa muiden pelastuslaitoksien päällystössä. Mielenkiinnon vuoksi olin jo luennoimassa 23.5.2017 tämän tutkimuksen havaintoja ja tuloksia pelastuslaitoksien edustajille Helsingissä. Samassa tilaisuudessa oli paikalla myös sisäministeriön virkamiehiä. Sisäministeriön virkamiehet olivat erittäin kiinnostuneita kuulemaan lisää tutkimuksen havainnoista ja tuloksista. He pyysivät minua luennoimaan aiheesta seuraavan kerran Pelastustoimen uudistamishankkeen alueellisessa yhteistoimintatyöryhmässä 22.8.2017. Olen lupautunut luennoimaan edellä mainitussa tilaisuudessa sekä tarvittaessa myös muissa viranomaisyhteisöissä, mikäli luennoille on tarvetta.

4.8 Tutkimustulosten julkisuus

Tämän tutkimuksen tutkimustulokset eivät ole julkisia. Tutkimustulosten julkisuuden rajaaminen perustuu Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 621/1999, 24 § määritellyn mukaisesti. Tutkimuksen sisällön osalta julkisuusrajaus muodostuu edellä mainitun lakipykälän kohdassa kahdeksan määritellyn sisällön perusteella. Tämä tutkimus myös merkitään 621/1999, 25 § määritellyn mukaisella luokitusmerkinnällä (KUVIO 5). Merkintä osoittaa asiakirjan tietoturva vaatimuksen, jota asiakirjan sisällön käsittelyn osalta on noudatettava. Tämä tutkimus tullaan toimittamaan Centria ammattikorkeakoululle, josta tutkimus luovutetaan luettavaksi sellaisille viranomaisille, jotka täyttävät lukitusmerkinnällä merkityn asiakirjan tietoturvalisuusvaatimukset. Julkiseen Theseus opinnäytetyö tietokantaan tullaan tallentamaan tutkimuksen nimiö ja tiivistelmä sivut.

KÄYTTÖ RAJOITETTU
Suojaustaso IV
 JulkL (621/1999) 24 §:n kohta 8
 JulkL (621/ 1999) 25 §:n kohta 1

KUVIO 5. Luokitusmerkintä

5 LOMAKETUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Tutkimuskysymykset Suomen pelastustoimen strategia 2025

5.2 Tutkimuskysymykset Suomen kansallinen riskiarvio 2015

5.3 Tutkimuskysymykset pelastustoimen suunnitelmista

5.4 Tutkimuskysymykset pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmän suorituskyvystä

5.5 Tutkimuskysymykset toimipisteiden henkilöresurssien saatavuudesta

5.6 Tutkimuskysymykset toimintavalmiudesta ja suorituskyvystä kokonaisuutena

6 HAAVOITTUVUUSANALYYSIN TULOKSET

6.1 Haavoittuvuusanalyysin kehämalli

6.2 Haavoittuvuusanalyysien havainnot

6.2.1 Pelastushenkilöstön määrä ja laatu

6.2.2 Pelastuskaluston määrä ja laatu

6.2.3 Pelastustoiminnan organisointi

6.2.4 Informaatiotekniikka

6.2.5 Paloasema ja muut kiinteistötilat

7 KESKEISET KEHITYSEHDOTUKSET

7.1 PESTE- toimintaympäristöanalyysi

7.2 SWOT- nelikenttäanalyysi

7.3 Kehittämistoimenpiteiden tiekartta (roadmap)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

LÄHTEET

Alasuutari, P 1999. Laadullinen tutkimus 3 uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Asevelvollisuuslaki 1438/2007. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi>.

Kainuun pelastuslaitos. Kotisivu: <http://www.kainuunpelastuslaitos.fi/>. Viitattu sivulla 13.

Laki kunnallisesta viranhaltijasta 304/ 2003. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi>.

Laki tietoyhteiskuntakaari 917/ 2014. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi>.

Laki puolustusvoimista 551/2007. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi>.

Laki vaaratiedotteesta 466/ 2012. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi>.

Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 621/1999. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi>.

Maakuntaudistus. Etusivu: <http://alueuudistus.fi/mika-on-maakuntaudistus>. Viitattu sivuilla 9.

Määräys viestintäverkkojen ja -palvelujen varmistamisesta sekä viestintäverkkojen synkronoinnista 54 B/2014. Saatavissa: <https://www.viestintavirasto.fi>.

Otakantaa2017. <https://www.otakantaa.fi>. Ei enää saatavilla. Viitattu sivulla 7.

Ratkaisujen Suomi, Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015, Hallituksen julkaisusarja 10/2015. Saatavilla: Etusivu <http://valtioneuvosto.fi/>. Viitattu sivulla 8.

Sisäministeriö pelastusosasto. Etusivu: <http://intermin.fi/pelastustoimi>.

Suomen kansallinen riskiarvio 2015, Sisäministeriön julkaisu 3/2016. Saatavissa: <https://www.kansalainen.fi/wp-content/uploads/riskiarvio.pdf>.

Suomen perustuslaki 731/1999. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi>.

TEPA- sanastokeskus. Saatavissa: <http://www.tsk.fi>.

Tilastokeskus PX-Web-tietokanta. Saatavissa: <http://www.stat.fi/>. Viitattu sivulla 17.

Toimitilojen tietoturvaohje (VAHTI- ohjeet), Valtionhallinnon tietoturvallisuuden johtoryhmä Valtiovarainministeriö 2/2013. Saatavissa: <https://www.vahtiohje.fi/web/guest/vahti-2/2013>. Viitattu sivulla 58.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turvallinen ja kriisin kestävä Suomi- pelastustoimen strategia vuoteen 2025, Sisäministeriön julkaisu 18/2016. Saatavissa: <http://intermin.fi/pelastustoimi/pelastustoimen-strategia>.

Turvallisuuskomitea. Etusivu: <http://www.turvallisuuskomitea.fi/index.php/fi/>.

Pelastuslaki 379/2011. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi>.

Pelastustoimen käsitteitä 2. Päivitetty versio, Pelastuslaitosten kumppanuusverkoston julkaisu 3/2016. Saatavissa: <http://www.pelastuslaitokset.fi/Kumppanuusverkosto-352>

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje, Sisäasianministeriön julkaisu 21/2012. Saatavissa: http://www.pelastustoimi.fi/download/33309_212012.pdf?c15c9f2e0f5bd488

Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilastointijärjestelmä PRONTO. Ei saatavissa: vain viranomaiskäyttö.

Puolustustilalaki 1083/1991. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi>.

Valmiuslaki 1552/2011. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi>.

Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi>.

Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2016. Saatavilla: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/>. Viitattu sivulla 11.

Valtioneuvoston puolustusselonteko, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2017. Saatavilla: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/>.

Valtioneuvoston päätös pelastustoimen alueista 1214/2001. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi>.

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 7/2016. Saatavissa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/>. Viitattu sivulla 10.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2010, Valtioneuvoston periaatepäätös 16.12.2010. Saatavissa: <http://www.yhteiskunnanturvallisuus.fi/>. Viitattu sivuilla 4–6.

TUTKIMUS KAINUUN PELASTUSLAITOKSEN SUORITUSKYVYSTÄ

1. VASTAAJAN VIRKARYHMÄ

- Päälystö (pelastusjohtaja, pelastuspäällikkö, riskienhallintapäällikkö, johtava palotarkastaja, apulaispalopäällikkö, palomestari, palotarkastaja)
- Miehistö (paloesimies, ylipalomies, palomies, palotarkastusmies, sivutoiminen yksikönjohtaja).

2. SUOMEN PELASTUSTOIMEN STRATEGIA 2025

Suomen pelastustoimen strategia 2025 määrittellään pelastustoimen seitsemän (7) kansallista tavoitetta:

1. Pelastustoimella on jatkuvaan analyysiin perustuva kokonaiskuva yhteiskunnan riskeistä
2. Pelastustoimella on valmius vastata riskeihin omalla toimialallaan
3. Pelastustoimi on siviilivalmiuden vahva yhteen sovittaja ja luotettu yhteistyökumppani
4. Palvelut on järjestetty laadukkaasti, kustannustehokkaasti ja yhdenmukaisesti
5. Jokainen on tietoinen ja kantaa vastuunsa omasta ja yhteisönsä turvallisuudesta sekä ympäröivästä turvallisuudesta
6. Pelastustoimi kehittää aktiivisesti toimintatapoja
7. Henkilöstö voi hyvin. (SM 18/2016, 12- 18).

Arvioi oman harkintasi perusteella, miten strategiassa määritellyt kansalliset tavoitteet ilmenevät Kainuun pelastuslaitoksen toiminnassa.

Huom! Strategiassa määritellyt kansalliset tavoitteet on muotoiltu Kainuun pelastuslaitoksen toiminta-alueita käsittelevään muotoon.

2.1. Kainuun pelastuslaitoksella on jatkuvaan analyysiin perustuva kokonaiskuva oman toiminta-alueen riskeistä.

- Täysin samaa mieltä
- Osittain samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Osittain eri mieltä
- Täysin eri mieltä

15.3.2017

2.2 Kainuun pelastuslaitoksella on valmius vastata pelastustoimea koskeviin riskeihin omalla toiminta-alueellaan.

- Täysin samaa mieltä
- Osittain samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Osittain eri mieltä
- Täysin eri mieltä

2.3 Kainuun pelastuslaitos on siviilivalmiuden vahva yhteen sovittaja ja luotettu yhteistyökumppani omalla toiminta-alueellaan.

- Täysin samaa mieltä
- Osittain samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Osittain eri mieltä
- Täysin eri mieltä

2.4 Kainuun pelastuslaitoksen palvelut on järjestetty laadukkaasti, kustannustehokkaasti ja yhdenmukaisesti omalla toiminta-alueella.

- Täysin samaa mieltä
- Osittain samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Osittain eri mieltä
- Täysin eri mieltä

15.3.2017

2.5 Kainuun pelastuslaitoksen jokainen henkilökunnan jäsen on tietoinen ja kantaa vastuunsa omasta sekä ympäröivästä turvallisuudesta.

- Täysin samaa mieltä
- Osittain samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Osittain eri mieltä
- Täysin eri mieltä

2.6 Kainuun pelastuslaitos kehittää aktiivisesti omia toimintatapojaan.

- Täysin samaa mieltä
- Osittain samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Osittain eri mieltä
- Täysin eri mieltä

2.7 Kainuun pelastuslaitoksen henkilöstö voi hyvin.

- Täysin samaa mieltä
- Osittain samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Osittain eri mieltä
- Täysin eri mieltä

15.3.2017

3. SUOMEN KANSALLISEN RISKIARVION 2015 TUNNISTAMIEN TAPAHTUMIEN
TODENNÄKÖISYYS KAINUUN PELASTUSLAITOKSEN TOIMINTA-ALUEELLA

Suomen kansallinen riskiarvio 2015 on tunnistanut kuusi (6) laajasti yhteiskuntaan vaikuttavaa tapahtumaa (SM 2/2015, 14- 37).

- 3.1 Arvioi oman harkintasi perusteella laajasti yhteiskuntaan vaikuttavan tapahtuman todennäköisyys Kainuun pelastuslaitoksen toiminta-alueella asettamalla tapahtumat todennäköisyysjärjestykseen (1- 6) seuraavat tapahtumat (1= todennäköisin, 6 = epätodennäköisin)

- Energian saannit vakavat häiriöt
- Kybertoimintaympäristön riskit (Kybertoimintaympäristön hyödyntäminen yhteiskunnan järjestelmien lamauttamiseksi, kyberrikoksiin liittyvät riskit, digitalisaation tietoturvariskit)
- Maailmanlaajuisesti tai suomen lähialueilla esiintyvät vakavat tarttuvat taudit ihmiseen
- Suomeen suoraan tai välillisesti kohdistuva turvallisuuspoliittinen kriisi
- Vakava ydinvoimalaitosonnettomuus suomessa tai suomen lähialueilla
- Aurinkomyrskyn 100- vuoden riskiskenaario.

15.3.2017

Suomen kansallinen riskiarvio 2015 on tunnistanut 15 vakavaa alueellista tapahtumaa (SM 3/2015, 39- 89).

3.2 Arvioi oman harkintasi perusteella vakavan alueellisen tapahtuman todennäköisyys Kainuun pelastuslaitoksen toiminta-alueella asettamalla todennäköisyysjärjestykseen (1- 15) seuraavat tapahtumat (1= todennäköisin, 15 = epätodennäköisin).

- Nopeahkosti syntyvä laaja tulva asutuskeskuksessa tai sen läheisyydessä
- Vakava kemikaali- tai räjähdysonnettomuus vaarallisia aineita käsittelevässä teollisuuslaitoksessa
- Suuri merellinen onnettomuus
- Vakava lentoliikenteen onnettomuus
- Vakava raideliikenteen onnettomuus
- Vakava maantieliikenteen onnettomuus
- Useampi yhtäaikainen laaja metsäpalo
- Suuri, laajasti yhteiskuntaan vaikuttava rakennuspalo kriittisen infrastruktuurin kohteessa
- Laaja pitkäkestoinen vedenjakelun häiriö
- Laajalle alueelle ulottuva talvimyrsky, johon liittyy pitkä pakkasjakso
- Ukkosmyrsky (rajuilma)
- Suomeen kohdistuva terroristinen teko tai terrorismi
- Vakava henkilökokoon kohdennettu väkivallanteko
- Isojen väkijoukkojen väkivaltainen liikehdintä
- Laajamittainen maahantulo.

15.3.2017

4 PELASTUSTOIMINNAN SUUNNITELMAT

Pelastuslain tavoitteena on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Lain tavoitteena on myös, että onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti (Pelastuslaki 379/2011, 1 §).

Pelastusviranomaisille ja pelastustoiminnan johtajalle on myönnetty pelastuslain nojalla erittäin laajat toimivaltuudet myös normaaliolojen lainsäädännön voimassaoloaikana. Toimivaltuudet mahdollistavat tarvittaessa jopa ihmisen perusoikeuksiin puuttumisen, mikäli se on tulipalon sammuttamiseksi ja sen leviämisen estämiseksi sekä muun onnettomuuden torjumiseksi ja vahinkojen rajoittamiseksi sekä vaaran välttämiseksi perusteltua (379/2011, 36 §).

Pelastustoimen toiminta ulottuu laajalle yhteiskuntaan ja monelle eri toimialalle. Suomen kansallisen riskiarvion 2015 (SM 3/2016) tunnistamat 15 vakavaa alueellista tapahtumaa ovat pelastustoimeen kohdistuvien haasteiden osalta moniulotteisia ja aiheuttavat monia keskinäisriippuvuussuhteita yhteiskunnan muihin toimialoihin. Tapahtumien edellyttämistä pelastustoimenpiteistä suoriutuminen vaatii pelastustoimelta etukäteen laadittuja suunnitelmia, jotka tulee laatia yhdessä muiden viranomaisten, liikelaitoksien, elinkeinoelämän ja kolmannen sektorin edustajien kanssa. Em. pelastustoimen suunnitelmien laadinta on nähty myös lainsäätäjän toimesta niin merkityksellisenä, että yhteiskunnan muille toimijoille on pelastuslakiin kirjattu velvollisuus antaa selvitys pelastustoimintaan käytettävistä voimavaroista (379/2011, 46-47 §). Lisäksi pelastuslakiin on kirjattu velvollisuus antaa virka-apua ja asiantuntija-apua pelastusviranomaiselle (379/2011, 49 §).

Pelastuslaitoksen on suunniteltava ja toteutettava pelastuslain mukaiset tehtävät siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Kun pelastustoimintaan osallistuu useamman toimialan viranomaisia, tilanteen yleisjohtajana toimii pelastustoiminnan johtaja. Yleisjohtaja vastaa tilannekuvan ylläpitämisestä ja toiminnan yhteensovittamisesta. Eri toimialojen yksiköt toimivat oman johtonsa alaisuudessa siten, että niiden toimenpiteet kokonaisuudessaan edistävät onnettomuuden tai tilanteen seurausten tehokasta torjuntaa (Pelastuslaki 379/2011, 35 §).

Vakavien alueellisten tapahtumien pelastustoimenpiteistä suoriutuminen edellyttää pelastusviranomaisilta ja pelastustoiminnan johtajalta laaja-alaista substanssiosaamista, sisällöllisesti laadukkaita suunnitelmia ja säännöllistä harjoittelua myös hieman haasteellisimpien onnettomuus-tapahtumatyyppien osalta. Seuraavaan on koottu muutamia yleisimpiä pelastustoimintaan liittyviä pelastusviranomaisen johdolla laadittavia suunnitelmavelvoitteita. Ennalta laadittujen suunnitelmien myötävaikutuksella pelastusviranomaisille ja pelastustoiminnan johtajalle luodaan mahdollisuus suoriutua tapahtuman edellyttämistä pelastustoimenpiteistä ja pelastustoimintaan käytettävien resurssien yhteensovittamisesta.

15.3.2017

4.1 Merkitse rastilla mikäli tiedät, että Kainuun pelastuslaitos on laatinut suunnitelman ja numerolla 1 mikäli olet myös tutustunut suunnitelman sisältöön.

- Öljyvahinkojen torjuntasuunnitelma (Pelastuslaki 379/ 2011, 27 §, Öljyvahinkojen torjuntalaki 1673/ 2009, 7, 12, 21 §)
- Palvelutasopäätös (Pelastuslaki 379/ 201, 28- 29 §)
- Sammutusvesisuunnitelma (Pelastuslaki 379/ 2011, 30 §)
- Hälytysohje (Pelastuslaki 379/2011, 33 §)
- Pelastustoiminnan johtamissuunnitelma (Pelastuslaki 379/2011, 34 – 35 §)
- Pelastuslaitosten yhteistoimintasopimus (Pelastuslaki 379/2011, 44- 45 §)
- Yhteistyö pelastustoiminnassa suunnitelmat hätäkeskukset, puolustusvoimat, rajavartiolaitos, sosiaali- ja terveysviranomaiset, ympäristöterveydenhuolto, ympäristöviranomaiset ja maa- ja metsätalousviranomaiset, liikenne- ja viestintäasioista vastaavat viranomaiset, Säteilyturvakeskus, Ilmatieteen laitos jne. (Pelastuslaki 379/2011, 46- 47 §) *Huom! voi sisältyä myös muihin suunnitelmiin.*
- Luonnononnettomuuksien vahinkojen rajoittamisen suunnitelma (Pelastuslaki 379/2011, 47 §/ toimintaohjelma luonnononnettomuuksien vahinkojen rajoittamiseksi SM 12/2012)
- Rautatieonnettomuuksiin varautumisen suunnitelma (Pelastuslaki 379/ 2011, 47/ Ohje varautumisesta rautatieonnettomuuksiin 2016, OVRO)
- Sisävesialueen pelastussuunnitelma (Pelastuslaki 379/ 2011, 46- 47 §/ Ohje pelastustoiminnan järjestelyt sisävesialueilla SM-2006-00077/Tu-35)
- Ulkoisen säteilyn valvontasuunnitelma (Pelastuslaki 379/ 2011, 46- 47 §/ Ulkoisen säteilyn valvontaohje viranomaisille SM 2011)
- Säteilyvaaratilanteiden tiedotus ja toimintasuunnitelma (Pelastuslaki 379/2011, 46- 47 §/ Säteilytilanneohje SM 10/2016)
- Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat (Pelastuslaki 379/2011, 48 §)
- Pelastustoimen henkilöstön koulutussuunnitelma (Pelastuslaki 379/ 2011, 56- 57 §)
- Väestön evakuointisuunnitelma normaalioloja – ja poikkeusoloja varten (Pelastuslaki 379/2011, 64 §/ Ohje väestön evakuointien suunnittelusta ja toimeenpanosta SM/ 2003).
- Suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen varautumisjärjestelyjen valvontasuunnitelma (Pelastuslaki 379/ 2011, 84 §)

15.3.2017

5 PELASTUSTOIMINNAN JOHTAMINEN

Pelastuslaki määrittelee, että pelastustoiminnan johtaja on siltä pelastustoimen alueelta, jossa onnettomuus tai vaaratilanne on saanut alkunsa, jollei toisin ole sovittu. Pelastustoimintaa johtaa pelastusviranomainen. Pelastustoimintaa voi kuitenkin tilapäisesti johtaa muu pelastuslaitoksen palveluksessa oleva tai sopimuspalokuntaan kuuluva siihen saakka, kun toimivaltainen pelastusviranomainen ottaa pelastustoiminnan johtaakseen. Pelastustoimintaa johtaa pelastusviranomainen. Pelastustoiminnan johtaja toimii virkavastuun alaisena (379/2011, 34 §).

Lisäksi pelastuslaki määrittelee, että jos pelastustoimintaan osallistuu useamman toimialan viranomaisia, tilanteen yleisjohtajana toimii pelastustoiminnan johtaja. Yleisjohtaja vastaa tilannekuvan ylläpitämisestä ja toiminnan yhteensovittamisesta (379/2011, 35 §).

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje määrittelee, että tehokas pelastustoiminta edellyttää toimivaa johtamisjärjestelmää. Pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmä tulee suunnitella siten, että sen avulla pystytään selviytymään pelastustoiminnan johtamisesta ja sen edellyttämästä viranomaisyhteistyöstä kaikissa turvallisuustilanteissa. Alueen pelastustoimen tulee kyetä perustamaan tilanteen aikainen johtokeskus. Suurissa onnettomuustilanteissa johtokeskuksia voi olla tarpeen perustaa usealle johtamistasolle. Johtokeskuksen on tarvittaessa kyettävä koordinoimaan pelastustoimen ja yhteistyötahojen voimavarojen tehokasta käyttöä (SM 21/2012,10).

Arvioi oman harkintasi perusteella, miten Kainuun pelastuslaitoksen operatiivisen pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä kykenee suoriutumaan pelastustoiminnan johtamisesta ja sen edellyttämästä viranomaisyhteistyöstä Suomen kansallisen riskiarvion 2015 (SM 3/2015) tunnistamissa vakavissa alueellisissa tapahtumista (15 kpl).

- 5.1 Kainuun pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmä kykenee suoriutumaan pelastusryhmän kokoisen pelastusmuodostelman johtamistoimenpiteistä ja vakavan alueellisen tapahtuman pelastustoimenpiteiden toteuttamiseen sisältyvästä viranomaisyhteistyöstä (Pelastusryhmä koostuu johtajasta, vähintään kolmesta ja enintään seitsemästä henkilöstä sekä tehtävän mukaisista ajoneuvoista ja kalustosta).

- Täysin samaa mieltä
- Osittain samaa mieltä
- En osaa sanoa
- Osittain eri mieltä
- Täysin eri mieltä

15.3.2017

- 5.2 Kainuun pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmä kykenee suoriutumaan pelastusjoukkueen kokoisen pelastusmuodostelman johtamistoimenpiteistä ja vakavan alueellisen tapahtuman pelastustoimenpiteiden toteuttamiseen sisältyvästä viranomaisyhteistyöstä (Pelastusjoukkue koostuu johtajasta, vähintään kahdesta ja enintään viidestä pelastusryhmästä).

- Täysin samaa mieltä
 Osittain samaa mieltä
 En osaa sanoa
 Osittain eri mieltä
 Täysin eri mieltä

- 5.3 Kainuun pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmä kykenee suoriutumaan pelastuskomppanian kokoisen pelastusmuodostelman johtamistoimenpiteistä ja vakavan alueellisen tapahtuman pelastustoimenpiteiden toteuttamiseen sisältyvästä viranomaisyhteistyöstä (Pelastuskomppania koostuu johtajasta, pelastustoiminnan johtajaa avustavasta esikunnasta, vähintään kahdesta ja enintään viidestä pelastusjoukkueesta).

- Täysin samaa mieltä
 Osittain samaa mieltä
 En osaa sanoa
 Osittain eri mieltä
 Täysin eri mieltä

- 5.4 Kainuun pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmä kykenee suoriutumaan pelastusyhtymän kokoisen pelastusmuodostelman johtamistoimenpiteistä ja vakavan alueellisen tapahtuman pelastustoimenpiteiden toteuttamiseen sisältyvästä viranomaisyhteistyöstä (Pelastusyhtymä koostuu johtajasta, johtokeskuksesta ja vähintään kahdesta pelastuskomppaniasta tukimuodostelmineen)

- Täysin samaa mieltä
 Osittain samaa mieltä
 En osaa sanoa
 Osittain eri mieltä
 Täysin eri mieltä

15.3.2017

6 TOIMIPISTEIDEN HENKILÖKUNTAMÄÄRÄN- JA LAADUN TARKASTELU

Suomen kansallisen riskiarvion 2015 (SM 3/2016) tunnistamat vakavat alueelliset tapahtumat ovat tapahtuman erityispiirteistä johtuen usein pitkäkestoisia ja pelastushenkilöresursseja vaativia tapahtumia. Kainuun pelastuslaitoksen toiminta-alueella joudutaan edellä mainittujen tapahtumien erityispiirteistä johtuen kohottamaan pelastustoimen henkilöstön toimintavalmiutta. Toimintavalmiutta kohotetaan siirtymällä kaikissa Kainuun pelastuslaitoksen toimipisteissä tapahtuman pelastustoimenpiteiden edellyttämäksi ajaksi ns. aktiiviyöaikaan. Aktiiviyöaika toteutetaan neljän työvuoron toimesta ja työvuoron pituus on rajattu työn kuormittavuuden vuoksi 12 tuntiin. Työvuororytmiksi muodostuu näin ollen 12 tuntia työtä ja 36 tuntia vapaata.

Toimintavalmiuden kohottamiseen käytettävän henkilöresurssin laadun osalta tarkastelussa noudatetaan Ohjeessa pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä (SM 5/2016) määriteltyä jakoa, jonka mukaisesti pelastustoimen tehtävät jaetaan neljään tasoon:

1. Vaativat tehtävät
2. Savusukellusta edellyttävät perustehtävät
3. Perustehtävät
4. Muut pelastustoimen tehtävät (johtaminen, valistus, neuvonta, palotarkastus ja näihin rinnastettavat tehtävät)

- 6.1 Arvioi harkintasi perusteella oman toimipisteesi pelastushenkilöstön henkilöstöresurssien TASO 1 saatavuus pitkäkestoisten tapahtumien edellyttämien pelastustehtävien toteuttamiseen vahvuudella 1+3.

Toimipisteeni on: _____ ja toimipisteeni kykenee tuottamaan vakavan alueellisen tapahtuman edellyttämää pelastustoimen valmiutta. *Huom! käytössä on toimipisteen päätoiminen ja sivutoiminen henkilökunta.*

- 24 tuntia
 48 tuntia
 1 – 2 viikkoa
 1 kuukauden
 enemmän

15.3.2017

6.2 Arvioi harkintasi perusteella oman toimipisteesi pelastushenkilöstön henkilöstöressurssien TASO 1 saatavuus vakavan alueellisen tapahtuman edellyttämien pelastustehtävien toteuttamiseen vahvuudella 1+5.

- 24 tuntia
- 48 tuntia
- 1 – 2 viikkoa
- 1 kuukauden
- enemmän

6.3 Arvioi harkintasi perusteella oman toimipisteesi pelastushenkilöstön henkilöstöressurssien saatavuus TASO 2 vakavan alueellisen tapahtuman edellyttämien pelastustehtävien toteuttamiseen vahvuudella 1+3.

- 24 tuntia
- 48 tuntia
- 1 – 2 viikkoa
- 1 kuukauden
- enemmän

6.4 Arvioi harkintasi perusteella oman toimipisteesi pelastushenkilöstön henkilöstöressurssien TASO 2 saatavuus vakavan alueellisen tapahtuman edellyttämien pelastustehtävien toteuttamiseen vahvuudella 1+5.

- 24 tuntia
- 48 tuntia
- 1 – 2 viikkoa
- 1 kuukauden
- enemmän

15.3.2017

6.5 Arvioi harkintasi perusteella oman toimipisteesi pelastushenkilöstön henkilöstöressurssien TASO 3 saatavuus vakavan alueellisen tapahtuman edellyttämien pelastustehtävien toteuttamiseen vahvuudella 1+3.

- 24 tuntia
- 48 tuntia
- 1 – 2 viikkoa
- 1 kuukauden
- enemmän

6.6 Arvioi harkintasi perusteella oman toimipisteesi pelastushenkilöstön henkilöstöressurssien TASO 3 saatavuus vakavan alueellisen tapahtuman edellyttämien pelastustehtävien toteuttamiseen vahvuudella 1+5.

- 24 tuntia
- 48 tuntia
- 1 – 2 viikkoa
- 1 kuukauden
- enemmän

6.7 Määrittele tähän vapaavalinnaisesti sellaisia tekijöitä tai keskeisiä riippuvuussuhteita, jotka vaikuttavat oman toimipisteesi palveluntuotantokykyyn ja henkilöstöressurssien saatavuuteen pitkäkestoisissa pelastustehtävissä.

15.3.2017

7 KAINUUN PELASTUSLAITOKSEN TOIMINTAVALMIUDEEN JA SUORITUSKYVYN ARVIOINTI

Pelastuslaitos vastaa pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta, kun tulipalo, muu onnettomuus tai niiden uhka vaatii kiireellisiä toimenpiteitä ihmisen hengen tai terveyden, omaisuuden tai ympäristön suojaamiseksi tai pelastamiseksi eivätkä toimenpiteet ole onnettomuuden tai sen uhan kohteeksi joutuneen omin toimin hoidettavissa tai kuulu muun viranomaisen tai organisaation hoidettavaksi (Pelastuslaki 379/ 2011, 32 § kohta2).

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen tavoitteena on auttaa määrittelemään pelastuslaitoksen tarjoama pelastustoiminnan palvelutaso, joka vahvistetaan palvelutasopäätöksessä. Pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi määritellään riskien arvioinnin perusteella normaaliolojen toimintavalmius. Lisäksi suunnitellaan tarvittavat toimintavalmiuden muutokset häiriötilanteita varten. Poikkeusoloihin varaudutaan sisäasiainministeriön pelastustoimen valmiussuunnittelusta erikseen annetun ohjeen mukaan (Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje 21/2012, 4).

Pelastustoiminnan toimintavalmius muodostuu viidestä osatekijästä: henkilöstön määrästä ja laadusta, kaluston määrästä ja laadusta, ennakkoon laadituista toiminnallisista suunnitelmista, johtamisen organisoinnista sekä pelastustoiminnan toimintavalmiusajasta (Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje 21/2012, 5).

- 7.1 Arvioi oman harkintasi perusteella Kainuun pelastuslaitoksen toimintavalmiutta ja suorituskykyä omalla toiminta-alueella numeerisesti (1-5) Suomen kansallisen riskiarvion 2015 (SM 3/2016) tunnistamien laajasti yhteiskuntaan vaikuttavien tapahtumien (6 kpl) aikana normaalioloissa.

5. Erinomainen
 4. Hyvä
 3. Keskitasoa
 2. Tyydyttävä
 1. Puutteellinen

15.3.2017

7.2 Arvioi oman harkintasi perusteella Kainuun pelastuslaitoksen toimintavalmiutta ja suorituskykyä omalla toiminta-alueella numeerisesti (1-5) Suomen kansallisen riskiarvion 2015 (SM 3/2016) tunnistamien vakavien alueellisten tapahtumien (15 kpl) aikana normaalioloissa.

5. Erinomainen
 4. Hyvä
 3. Keskitasoa
 2. Tyydyttävä
 1. Puutteellinen

7.3 Määrittele tähän kolme (3) kehittämistoimenpidettä, jotka mielestäsi tulisi toteuttaa Kainuun pelastuslaitoksen toimintavalmiuden ja suorituskyvyn lisäämiseksi vakavien alueellisten tapahtumien (15 kpl) edellyttämien pelastustehtävien monimuotoisuuden vuoksi.

1. _____

2. _____

3. _____

MUUTOSVOIMA	Nykyinen pelastustoimen järjestämismalli	Pelastustoimen uudistuksen mukainen järjestämismalli
P = Poliittiset tekijät		
E = Ekonomiset tekijät (talous)		
S = Sosiaaliset tekijät		
T = Teknologiset tekijät		
E = Ekologiset tekijät		

<p>VAHVUUDET: (merkitse tähän uuden järjestämismallin vahvuuksia)</p>	<p>HEIKKOUEDET: (merkitse tähän uuden järjestämismallin heikkouksia)</p>
<p>MAHDOLLISUUDET: (merkitse tähän uuden järjestämismallin mahdollisuuksia)</p>	<p>UHKAT: (merkitse tähän uuden järjestämismallin mahdollisia uhkia)</p>